

Myllymäki Kirsi ja Uusitalo Aija

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VERTAISTUESTA

- esimerkkinä VeTuRi-perheleirimalli

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Elokuu 2013

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Lokakuu 2013	Tekijä/tekijät Kirsi Myllymäki Aija Uusitalo
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn nimi VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VERTAISTUESTA-esimerkkinä VeTuRi-perheleirimalli		
Työn ohjaaja Kirsi Herranen-Somero		Sivumäärä 48 + 5
Työelämäohjaaja Pirkko Säily		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvailla Sievin ja Oulaisten perheleirille osallistuneiden vanhempien kokemuksia vertaistuesta ennen ja jälkeen VeTuRi-perheleirin. Toisena tavoitteena oli tuoda esiin vanhempien toiveita ja kehittämisideoita perheleiritoimintaan ja sitä kautta tuottaa tietoa, jonka avulla voitaisiin kehittää ja juurruttaa perheleiritoimintamallia osaksi alueemme kuntien toimintaa. Tutkimuksen toimeksiantajana oli Lapsen hyvä arki – 2 hanke.</p> <p>Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin teemahaastatteluilla syksyllä 2012 sekä keväällä 2013. Tutkimukseen haastateltiin leirille osallistuneet vanhemmat. Haastattelujen jälkeen tutkimus analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan ennen VeTuRi-perheleiriä vanhemmat eivät juuri olleet kokeneet vertaistukea omassa elämäntilanteessaan ja erälle vanhemmille vertaistuki käsitteenäkin oli outo. Perheleirin jälkeen osa vanhemmista tapasi toisiaan vertaistukiryhmissä, mutta osallistujamäärä oli suppea. Vanhemmat toivoivat, että osallistujia olisi enemmän, jolloin olisi parempi mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita ja saada tukea toisilta. Se, että osallistujia on ollut vähän, on turhauttanut perheleirille osallistuvia vanhempia. Tulevaisuudessa tulisikin kehittää VeTuRi-perheleiritoiminnan tiedotusta enemmän ja vertaistukiryhmät tulisi aloittaa heti leirin jälkeen.</p>		

Asiasanat

Matalankynnyksen palvelu, moniammatillisuus, parisuhde, perhe, perheleiri, sosiaalinen tuki, sosiaalinen verkosto, SWOT-analyysi, vanhemmuus, vertaistuki

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska	Date October 2013	Author Kirsi Myllymäki Aija Uusitalo
Degree programme Social Services		
Name of thesis PARENTS' EXPERIENCES ON PEER SUPPORT- Case VeTuRi family camp		
Instructor Kirsi Herranen-Somero		Pages 48 + 5
Supervisor Pirkko Säily		
<p>The Aim of this study was to describe the experiences of those parents who took part in the family camp in Sievi and Oulainen concerning peer support before and after the VeTuRi-family camp. The second objective was to bring up the parents` wishes and ideas for developing the family camp activities and thus, to produce information that would help to develop and instill the family camp practice into the operations of local municipalities. This thesis was commissioned by Lapsen hyvä arki – 2 project.</p> <p>The study was a qualitative study and the data was collected through interviews conducted in the fall of 2012 and the spring of 2013. The parents who took part in the camp were interviewed. After the interviews, the data was analyzed by using inductive content analysis.</p> <p>The results showed that before the VeTuRi- family camp parents did not have experience of getting peer support in their life situation and for some parents even the word peer support was not familiar. After the family camp part of the parents met each other in peer support groups. However the number of participants was limited. The parents hoped that there would have been more participants, so it would have been easier to establish social relationships and get support from others. The fact that there were so few participants made some of the parents taking part in the camp frustrated. In the future, informing parents about VeTuRi- family camping activities should be developed and the peer support groups should start meeting immediately after the camp.</p>		

ABSTRACT

Key words

Keywords: Family, parenthood, relationship, family camp, peer support, social network, multiprofessionalism, low-threshold service, SWOT analysis, social support

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. SUOMALAINEN PERHE	4
3. PARISUHTEEN MERKITYS VANHEMMUDELLE	8
4. SOSIAALINEN VERKOSTO JA VERTAISTUKI	11
5. VeTuRi- PERHELEIRI MONIAMMATILLISENA TYÖNÄ	15
6. OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	18
6.1. Aiheen valinta ja ajankohtaisuus	18
6.2. Aiemmat tutkimukset	19
6.3. Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	21
6.4. Tutkimusmenetelmät	21
6.5. Tutkimusprosessi	23
7. HAASTATTELUT	25
7.1. Ensimmäinen haastattelu	25
7.2. Toinen haastattelu	25
8. TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1. Ensimmäinen haastattelu	27
8.1.1. Verkostokartta työvälineenä perheiden verkostojen määrittämisessä	27
8.1.2. Vanhempien ajatuksia leirille osallistumiseen	29
8.1.3. Vanhempien kokemukset vertaistuesta ennen leiriä	29
8.2. Toinen haastattelu	31
8.2.1. Vanhempien kokemukset vertaistuesta VeTuRi- perheleirin jälkeen	31
8.2.2. Vanhempien toiveet ja kehittämisideat VeTuRi-perheleirille	33
9. JOHTOPÄÄTÖKSET	34
9.1 Ensimmäisen haastattelun johtopäätökset	34
9.2 Toisen haastattelun johtopäätökset	35
9.3 SWOT-analyysi johtopäätöksiä kokoavana elementtinä	37

10. POHDINTA	40
10.1. Tutkimustulosten pohdintaa	40
10.2 Tutkimusprosessin arviointia	45
10.3 Jatkotutkimusideat	46
LÄHTEET	47
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Perheellä on keskeinen asema elämässämme. Keskeinen asema sillä on myös elämänympäristön rakentumisessa niin hyvine ja huonoine puolineen kuin päivineenkin. Enemmistö meistä syntyy perheeseen sekä suurin osa myös perustaa perheen. Perheet joihin synnyttään ja joita perustetaan voivat olla hyvin erityyppisiä. Useimmat kuuluvat eläessään myös yhä useampaan perheeseen, jolloin he ovat jäsenenä lapsuuden perheessä, itse rakentamassaan perheessä tai mahdollisesti monessakin itse rakentamassaan perheessä. (Helminen 2006, 7.)

Laman aikana tehtiin leikkauksia, jotka ovat vaikuttaneet niin lapsiin kuin lapsiperheiden elämään. Näiden leikkausten merkityksestä lasten ja perheiden arkeen ovat tutkijat olleet erityisen huolissaan. Mahdollinen suomalaisten lapsiperheiden hyvinvoinnin uhka on edelleenkin jatkuvasti esillä. 2000-luvulla lastensuojelun asiakkuudet ovat yhä kasvussa. Pitkäaikaistyöttömyys sekä kouluttamattomuus ovat yleisempiä nuorten osalta. Myös avioerot ovat yleistyneet. (Forssén 2006, 101.)

Jokisen (2013) luennon mukaan perhe on lapsen hyvinvoinnin lähde ja tavat, joilla perhe tuottaa hyvinvointia tai sen vajausta, periytyvät sukupolvelta toiselle. Lapsiköyhyys sekä perheiden eriarvoistuminen ovat nousseet haasteiksi, mutta eivät vielä ongelmiksi. Lapsiperheiden suhteellinen köyhtyminen on yleistynyt Suomessa 1990-luvun lamasta lähtien ja vuonna 1995 köyhissä lapsiperheissä asui noin 52000 lasta, mutta nykyään luku on noin 150000 lasta. Taloudellinen niukkuus yhdistyy useinkin vähäiseen kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan ja köyhyys ja sen kielteiset seuraukset periytyvät. (Jokinen 2013.)

Lasten perhesuhteet moninaistuvat etenkin erojen myötä, mutta ideologinen perhekoodi SNAF (perhe on äidin, isän ja lasten muodostama ydinperhe) on edelleenkin hyvin vahva, mutta lapset itse määrittelevät perheensä hyvin joustavasti. Jokinen toi esille, että monien kansainvälisten tutkimusten mukaan lasten oma käsitys hyvinvoinnista on sitä, että on lähisuhteita, jotka rakentuvat huolenpidolle, kiintymykselle, kunnioitukselle, sitoutumiselle ja vastavuoroisuudelle. (Jokinen 2013.)

Järjestöillä ja vapaaehtoisilla eli kolmannella sektorilla on nykyään suuri merkitys palvelujärjestelmämme osana. Niiden avulla voidaan luoda erilaisia malleja, jotka osallistavat yksilöitä toimimaan itsenäisesti tai tuettuna oman hyvinvoinnin puolesta. Erilaiset hankkeet ja projektit tukevat yksilöiden elämää yhteiskunnassamme. Samalla pyritään myös antamaan ihmisille mahdollisuus osallistumiseen, joka on vaivatonta ja vertaista. Näin myös Veturi-perheleiri sai alkunsa mallina. Tätä leiriä voidaan kutsua matalan kynnyksen palveluksi ja tarkoituksena on ennaltaehkäisevä työ perheiden hyväksi.

Matalan kynnyksen paikat ovat sellaisia, joihin on helppo hakeutua ja palvelu voi olla hyvinkin monimuotoista toimintaa. Matala kynnyksellä pitää käsitteenä sisällään yksilölähtöisyyttä ja epähallinnollisuutta, jolloin tällaiseen toimintaan on yksinkertaista saapua. Ennalta ehkäisevän työn puitteissa on erityisesti pyritty madaltamaan kynnyksiä. Matalan kynnyksen palveluja on kehitetty etenkin niillä aloilla, jotka erityisesti ovat tukea haettaessa asiakkaalle kokemukseltaan hankalia, vaivaannuttavia ja leimaa antavia. (Vuorinen 2005, 101.)

Järjestöt ovat toimineet uranuurtajina matalan kynnyksen palvelujen ja erilaisten tuen muotojen kehittämisessä, jolloin erityisesti vertaisuutta ja omaa kokemuksellista tietoa on käytetty voimana toiminnassa. Viimeisen parin vuoden aikana reilu puolet paikallisyhdistyksistä on käyttänyt eniten vertaistoimintaa uutena toimintamuotona muiden kehitettyjen uusien toimintamuotojen lisäksi. (Vuorinen 2005, 103.)

Tutkimuksemme liittyy Lapsen hyvä arki -2 hankkeeseen, joka toimii peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueella. Hankkeen tiimoilta järjestettiin moniammatillisen ryhmän yhteistyönä perheleiri yksinhuoltajille Sievin seurakunnan leirikeskuksessa Louetissa 28.9- 29.9.2012. Kutsu leirille tapahtui Sievin neuvolan kautta. Tällainen leiri on järjestetty myös mm. peruspalvelukuntayhtymä Selänteen alueella. Leirin järjestämisessä oli mukana Sievin kunta, neuvola, varhaiskasvatus ja seurakunta, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri, sekä Centria- ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön opiskelijoita. Leirin tarkoituksena oli, että yksinhuoltajaperheillä on mahdollisuus löytää vertaisiaan ja sitä kautta löytää heistä myös tukea omaan arkeensa. Samanlainen leiri järjestettiin myös Oulaisissa, mutta sen osallistujina olivat ydin/uusperheet. Nämä perheet valittiin myös leirille neuvolan toimesta ja tämänkin leirin järjestämisessä oli mukana useampia tahoja kuten mm. neuvola, Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri, seurakunta, Oulaisten ammattiopiston lähihoitajaopiskelijoita ja

Oulaisten kaupungin sosiaalitoimen perhetyöntekijä. Perheet niin Sievissä kuin Oulaisissa toimivat omine kokemuksineen vertaisina toisilleen. Leirejä voi näin ollen ajatella matalan kynnyksen palveluina, jotka ovat olleet ilman suurempia ponnistuksia perheen saatavilla.

2. SUOMALAINEN PERHE

Virallisena perheen määritelmänä voidaan pitää Tilastokeskuksen määritelmää. Tämän määritelmän mukaan *“perhe koostuu samassa taloudessa asuvista avio- tai avopuolisoista tai parisuhteensa rekisteröineistä henkilöistä ja heidän lapsistaan, jommastakummasta vanhemmasta lapsineen sekä avio- että avoliitossa elävistä henkilöistä sekä parisuhteensa rekisteröineistä henkilöistä, joilla ei ole lapsia.”* (Tilastokeskus, 2013.)

Tilastokeskuksen mukaan lapsiperheiden määrä on hitaassa laskussa. Suomessa oli vuoden 2012 lopussa yhteensä 578000 lapsiperhettä ja määrä on pienentynyt edellisvuodesta 2100 perheellä. Lapsiperheisiin kuuluu 40 prosenttia väestöstä ja yleisin perhemuoto on edelleen avioparin perhe, 61 prosenttia. (Tilastokeskus, 2012.)

2.1. Perhe murroksessa

Ennen teollistumista perheen käsite oli länsimaissa hyvin laaja ja yleensä ei puhuttu ”perheestä” vaan ”talosta”, ”ruokakunnasta”, ”perhekunnasta” tai sitten ”huonekunnasta”. Näihin laskettiin vielä 1600-luvulla sekä sukulaiset että palvelusväki. 1700-luvulle saakka perhettä määritteli pääasiassa kirkko ja perheen normit olivat hyvin vahvoja ja niitä tuli noudattaa hyvin kuuliaisesti. Myöhemmin perhe-käsite alettiin liittää biologisiin sukulaisiin ja syntyi niin sanottu suurperhe. Pienperhe kehittyi vähitellen teollistumisen ja kaupungistumisen myötä, jolloin miehen ja naisen roolit eriytyivät. Mies ansaitsi elannon perheelle kodin ulkopuolella ja naisen elinpiiri koostui perheeseen, sukuun ja kotiin kohdistuvasta hoivatyöstä. Tällöin perhettä kuvasivat kiinteät sukupuoliroolit, pysyvyys sekä myös lasten ja vanhempien välisten suhteiden hierarkkisuus. (Rönkkö & Rytönen 2010, 12.)

1800-luvulla keskiluokka nosti perheen ihannoinnin yhteiskunnan tukipylvääksi ja syntyi moderni ydinperheihanne, joka sitten 1920–30-luvuilla vakiintui Suomessa koko kansalle tarjotuksi perhe-elämän malliksi. Monet eri tieteet alkoivat määrittää perhettä omista näkökulmistaan ja imestyi paljon eri aikalaisasiantuntijoiden laatimia oppaita

siitä, mikä perhe on ja miten perheessä tulisi elää. Yhä vieläkin arkipuheessa perheellä tarkoitetaan tätä niin sanottua ydinperhettä tai ydinperheideaalia, johon kuuluvat isä, äiti ja sitten heidän yksi tai useampi biologinen lapsensa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 13.)

Perhe koostuu yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet erottavat perheen muista yhteiskunnallisista järjestelmistä, ryhmistä tai yhteisöistä. Biologiset, emotionaaliset ja sosiaaliset suhteet määrittävät perhesuhteita. Osa perhesuhteista on elinikäisiä ja monia perhesuhteita myös eletään samanaikaisesti esimerkiksi veljenä, isänä ja appena. Perhesuhteisiin liitetään hyvin vahvasti huolenpidon ja huolen velvollisuus. Perheet syntyvät suhteista ja siteistä ja perheen perusyksikkönä pidetään usein parisuhdetta. Parisuhteessa syntyvä lapsi saa aikaan perheen ja suvun, mutta myös vanhemmuuden, äitiyden ja isyyden sekä isovanhemmuuden ja mahdollistaa myös sisaruuden. Kaikki perheet ovat yksilöllisiä ja ne muodostavat omanlaisensa, yksityisen perhekulttuurin. (Rönkkö & Rytönen 2010,10.)

Voimmekin todeta, että yhteiskunnan muutoksen myötä erilaiset perhemallit ovat yleistyneet ja perheen käsite on laajentunut, joten jokainen yksilö kokee perheen eri tavalla. Perheen merkitys ei ole kaikesta huolimatta ole vähentynyt, vaan suhtautuminen perheinstituutioon on muuttunut joustavammaksi (Broberg 2010, 15).

Tyypillisimpiä perhemalleja tänä päivänä ovat ydinperheet, uusperheet sekä yksinhuoltajaperheet. Keskitymmme tutkimuksessamme näihin perhemuotoihin, koska näistä perheistä koostuvat perheleireille osallistuneet haastattelemamme vanhemmat. Käytämme työssämme sanaa yksinhuoltajaperhe, vaikka tämä käsite on jäämässä pois. Tämä siksi, että perheessä on usein yhteishuoltajuus, varsinkin eron jälkeen, ja silloin ei voida puhua yksinomaan yksinhuoltajaperheistä. Tänä päivänä puhutaan yksivanhempaisuudesta, joka on laajempi, yksiselitteisempi ja arjen vanhemmuuteen paremmin sopiva käsite kuin yksinhuoltajuus. Yksinhuoltajakäsite koetaan ongelmalliseksi, koska se viittaa arjen tasolla yksivanhempaiseen perheeseen ja oikeudellisesta näkökulmasta avioeron jälkeiseen huoltoratkaisuun. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 62.)

Vastuu perheen hyvinvoinnista on aina aikuisella ja samalla aikuisella on myös suurin päätösvalta. Silloin, kun jokaista perheenjäsentä tuetaan ja huomioidaan sekä pystytään

puhumaan vaikeistakin asioista, se lisää perheen hyvinvointia ja toimivuutta. Perhe voi haavoittua suuren muutoksen tai kriisin kohdatessa (esimerkiksi avioero tai vammaisen lapsen syntymä). On hyvin olennaista, että perheellä on ulkopuolisia tukiverkostoja, jotka auttavat eri elämäntilanteissa. (Vilèn ym. 2010, 12.) VeTuRi-perheleirin tärkeimpiä tavoitteita on luoda vertaistuen avulla ulkopuolisia tukiverkostoja perheille, jotka omalta osaltaan ovat tukemassa perheitä heidän elämäntilanteessaan. Stakesin perhepalvelujen kumppanuusohjelmassa 2005 tulee ilmi, että mikään ammattilaisen antama tuki ei voi korvata vertaistukea ja että vertaistuellalla on aivan oma merkityksensä vanhemmuuden vahvistajana kuin myös perheiden arjen selviytymiskeinojen, käytännön tuen ja avun sekä elämäntilanteen edistämässä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005).

2.2 Erilaisia perheitä

Ydinperhettä määriteltäessä tarkoitetaan perhettä, jossa on korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea, käytännössä avio- ja avoliitossa asuvat henkilöt sekä heidän kanssaan asuvat yhteiset tai jommankumman puolison naimattomat lapset tai ottolapset (Vilèn, ym. 2010,13). Ydinperhe muodostuu kahdesta vanhemmasta sekä heidän biologisista tai adoptoiduista lapsistaan. Lapsiperhe on perhe, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Härkönen & Puroila 2013, 10.)

Uusperhe on tilastokeskuksen määritelmän mukaan sellainen perhe, jossa kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä. Ainakin toisen puolison lapset tai lapsi asuu suurimman osan aikaa kyseisessä taloudessa. On siis kyse eronneiden tai leskeksi jääneiden uudesta liitosta, jossa on mukana lapsia aikaisemmista parisuhteista ja myös mahdollisesti yhteisiä lapsia.(Vilèn ym. 2010, 14.) Uusperhe koostuu erilaisista ihmissuhteista, joita ovat puoliso-, vanhempi-lapsi-, uusvanhempi-lapsipuoli- sekä sisarus- tai sisaruspuolisuhteet (Murtoniemi-Lahtinen 2013, 58). Uusperheitä oli vuoden 2012 lopussa 53000 ja niiden määrä on pienentynyt kolmella sadalla edellisestä vuodesta (Tilastokeskus, 2013).

Yksinhuoltajaperhe määritellään yleiskielessä perheenä, johon kuuluu yksi vanhempi sekä vähintään yksi alaikäinen, alle 18-vuotias lapsi. Yksinhuoltajaperheiden määrä on

kasvanut 1970- luvulta lähtien ja kasvu oli vauhdikkainta 1990-luvun alkupuolella. Ennen puolison kuolema on ollut pääasiallinen yksinhuoltajaksi tulon syy. Nykyään yksinhuoltajaksi tullaan avio- ja avoeron seurauksena. Toisaalta yksinhuoltajuuden syynä voi olla lapsen suunnittelematon syntymä tai itse valittu yksinhuoltajuus, esimerkiksi adoption yhteydessä tai toisen huoltajan puuttuessa. (Haataja 2009, 46.) Yksinhuoltajaperheet ovat pääosiltaan äidin ja lapsen muodostamia perheitä, tai uusperheitä, joissa lisäksi on äidin uusi kumppani ja mahdollisesti tämän uuden suhteen lapsia (Forsberg & Nätkin 2003, 108).

Kun vanhemmat eroavat, saavat lapset ja vanhemmat usein uusia määrittelyjä kohdalleen. Tällöin lapset muuttuvat usein avioerolapsiksi ja saavat näin osakseen huonoa leimaa niin arkisissa keskusteluissa kuin tieteessäkin. Tutkimusten valossa on kuitenkin alkanut ilmetä näkemyksiä siitä, että vanhempien ero voi olla myös mahdollisuus riskin rinnalla. Niin äidit kuin isätkin saavat eron myötä uusia nimityksiä vanhemmuudelleen, jolloin heistä tulee joko lähi- tai etävanhempia suhteessa siihen asuvatko he lapsen kanssa tai tapaavatko he lasta. He voivat olla nimityksiltään myös yksinhuoltajia ja elatusvelvollisia, jolloin nimikkeet saavat kielteisemmän sävyn. (Hokkanen 2002, 125.)

Yhteiskunnallinen tilanne, kuten arvot, normit ja kulttuurin muutos, näyttävät tietä sille, miten yksinhuoltajuuteen suhtaudutaan ja millaista keskustelua siitä käydään. Jotkin yksinhuoltajuuteen liittyvistä sosiaalisuuden osa-alueista merkityksineen ovat muuttuneet todella hitaasti. Esimerkkinä tällaisesta on se, että isyyttä ei vielääkään voida yleisesti liittää yksinhuoltajuuteen, vaan lapsen yksinhuoltajana toimii edelleenkin lähestulkoon aina äiti. (Rantalaiho 2009, 43).

Ero on usein muutos tai sarja muutoksia ja se vaikuttaa jokaiseen yksilöön perheessä. On tärkeää, että lasten ja vanhempien keskinäisessä suhteessa sekä arkielämässä eron jälkeen olisi päämääränä tasainen rutinoitunut ja uudelleen määritelty normaali tilanne, joka luo mahdollisuuden asioiden sujumiselle ilman erityistä puhumista tai pohtimista. Tällöin asiat ikään kuin sujuvat omalla painollaan. (Hokkanen 2002, 131–132.)

3. PARISUHTEEN MERKITYS VANHEMMUDELLE

Nykyään vanhemmuudesta, parisuhteesta ja perheestä puhutaan paljon ja nämä kietoutuvatkin tavalla tai toisella toisiinsa. Lapsi tarvitsee kasvun tueksi aikuisia, joihin hän voi turvallisesti kiinnittyä ja jotka vastaavat lapsen tarpeisiin: lapsi tarvitsee lämpöä ja läheisyyttä eli rakkautta. Lapsi tarvitsee myös aikuisen, joka pysty asettamaan rajat. Vanhemmuuden on todettu muuttuneen ja tämä muutos on johtanut lapsien ja vanhempien roolien hämärtymiseen. Vanhemmuutta kuvataan suhteena lapseen, johon vaikuttavat vanhempien lisäksi myös heitä ympäröivät muutkin suhteet ja ympäristöt. (Keskinen & Virjonen 2004, 75 – 76.)

Vaikka parisuhde ja vanhemmuus ovat toisistaan erillisiä asioita, vanhempien keskinäinen suhde heijastuu vanhemmuuteen ja myös lasten elämään paitsi avio- ja avoparien perheissä, niin myös mahdollisen eron jälkeen (Lammi-Taskula 2009, 50). Nainen ja mies eivät ole vain sukupuolikumppaneita toisilleen, vaan ajatusten jakaminen on hyvin tärkeä osa tasa-arvoista parisuhdetta (Murtorinne-Lahtinen 2013, 61). Parisuhde on ennen kaikkea kiintymyssuhde, joka on kokemuksiin ja aikaan sidottu (Linnankoski & Valtonen 2008, 68). Kun parisuhde hajoaa tai solmitaan uusi parisuhde, niin perheen muoto väistämättä muuttuu. Parisuhde siis jäsentää perheen elämä. Mikäli parisuhde ei toimi, perhe hajoaa. (Broberg 2010, 16.)

Kun huomataan, että av(i)oero on perheessä väistämätön, niin varmasti suurin haaste eroproessissa on vanhemmuuden jatkuminen. Nykyisin av(i)oeroa pidetään uhkana isyydelle ja uhka on todellinen. Murtorinne-Lahtinen (2013) toteaa kirjassaan, että parin vuoden kuluttua erosta vain noin kolmannes isistä tapaa lastaan säännöllisesti ja toisen kolmanneksen tapaamiset ovat harventuneet ja sitten loput isistä eivät juuri tapaa lapsiaan (Murtorinne-Lahtinen 2013, 34). Hokkasen tutkimuksessa (2002) vähäinen aika määritteli vanhemmuuden kokemuksia tilanteissa, joissa lapset eivät asuneet isän luona ja tapasivat häntä vähän tapaamisoikeuden puitteissa. Samalla tämä myös määritteli isän ja lapsen keskinäistä suhdetta. Ajan ollessa rajallista on asioiden tekemisessä jätettävä jotain tekemättä. Joskus taas on tehtävä asioita ajan säästämiseksi, jolloin aikaa käytetään laadukkaasti sen vähyyden vuoksi. Ajan vähyyden vuoksi läheinen suhde lapseen, vaatii erityistä työtä etävanhemmalta. (Hokkanen 2002, 131–132.)

Mikäli lapsilla ei ole muistoja toisesta vanhemmasta, saattaa lapsi rakentaa mielikuvissaan täydellisen vanhemman, joka on lempeä, tukea antava, eikä koskaan rankaise. Nähdään, että lasten sopeutumisessa uusperheeseen auttaa paljon, mikäli lapsen biologinen äiti ja isä pystyvät elämään sovussa ja sopimaan lasten kasvatukseen liittyvistä asioista. Täytyy muistaa, että lapsen suhde myös uusvanhempaan on tärkeä. (Murtorinne-Lahtinen 2013, 35.)

Yhteinen vanhemmuus perheessä voi parhaimmillaan laajentaa ja sen puuttuminen taas kaventaa parisuhteen kivijalkaa. Mikäli parilla ei ole yhteisiä tavoitteita perheeseen liittyen, heillä on vähemmän yhteisiä elämänalueita ja kosketuspintoja. Lainsäädännössä uusvanhempi ja vanhempi ovat eriarvoisessa asemassa eikä lainsäädäntö näin ollen tarjoa uusparisuhteelle yhdenvertaista pohjaa. (Murtorinne-Lahtinen 2013, 62.) Yhteistyövanhemmuus voitaisiin nähdä työsuhteen kaltaisena: lasten asioista puhuminen ja sopiminen voisi olla työn sisältö sekä kohde ja vanhemmat sitoutuisivat samoihin päämääriin (Linnankoski & Valtonen 2008, 78).

Vanhemmat elävät monenlaisten muutosten ja paineiden alla, ja niitä tuottaa lähipiirin lisäksi myös yhteiskunta. Vanhemmuudessa paineita muodostuu esimerkiksi perhe-elämän ja työn yhteensovittamisesta sekä perheen voimavaroja heikentävistä asioista, kuten työttömyydestä, mielenterveysongelmista, päihteiden käytöstä sekä myös syrjäytymisestä. (Keskinen & Virjonen 2004, 73,77.)

Lammi-Taskulan ja Salmen tekemässä tutkimuksessa (2009) tuli esille, että etenkin kotitöistä sopiminen aiheutti ristiriitoja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Tätä selitettiin esimerkiksi sillä, kun äiti pitää pääosan molemmille vanhemmille tarkoitetuista vanhempain- ja hoitovapaista, niin päävastuu kotitöistä jää äidin vastuulle, mutta isien pitämät pidemmät isyysevapaat lisäsivät tyytyväisyyttä parisuhteessa. (Lammi-Taskula & Salmi ym. 2009, 14).

Jaksaminen vanhempana tulee myös esille THL:n vuoden 2012 Lapsiperhekyselyssä, johon vastanneista äideistä noin kaksi viidestä ja isistä joka kolmas oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”olen huolissani omasta jaksamisestani vanhempana”. Koettiin, että kun perheessä, jossa on kaksi vanhempaa, huolta

jaksamisesta koetaan harvemmin, kun taas yksinhuoltajista lähes puolet on huolissaan omasta jaksamisestaan. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2013). Voidaankin todeta, että vanhemmuus on elinikäinen ja keskeneräinen prosessi ja se on kolmoissuhde. Se kasvaa ja rikastuu yhteisistä kokemuksista lasten kanssa arkea eläen ja yhdessä vanhemmuutta jakaen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124.)

4. SOSIAALINEN VERKOSTO JA VERTAISTUKI

Eräs tutkimukseen vastanneista vanhemmista kuvaili omaan sosiaalista verkostoaan ja vertaistuen kokemuksiin näin:

” ohan mulla jo tommosia vanhempia sisaruksia joilla on jo perhe ...”

Ihmisellä on taipumus luontojaan kuulua yhteen muiden kanssa, olla tekemisissä toisten ihmisten kanssa sekä rakentaa sosiaalisia suhteita muihin ihmisiin. Kun ihmisellä on sosiaalisia suhteita, hän jaksaa ja voi paremmin. Samalla muilta saatu tuki antaa lisää voimavaroja lisäten oman elämänhallintaa ja vähentäen yksilön omaan elämään liittyviä paineita. Sosiaalisen tuen saamiseksi, täytyy yksilöllä olla olemassa sosiaalinen verkosto, joka pitää sisällään toimivaa kanssakäymistä muiden kanssa. (Mykkänen - Hänninen & Kääriäinen 2009, 10.)

Sosiaaliseen tukeen liittyy useimmiten sosiaalisten suhteiden olemassa olo tai määrä eli sosiaalinen liittyminen, joka tarkoittaa muun muassa ystäviä, parisuhdetta ja yhdistystoimintaa. Toisaalta sosiaaliseen tukeen liittyy sosiaalisten verkostojen rakenne, jolloin tarkkaillaan suhteiden tiheyttä, vastavuoroisuutta, sukupuolirakennetta tai suhteiden kestoa. Siihen liittyy myös suhteiden toiminnallinen sisältö eli tuen laatu. (Karjalainen & Vilkkumaa 2012, 55.)

Sosiaaliseen tukeen kuuluu yksilön henkilökohtainen kokemus hyväksytyksi ja rakastetuksi tulemisesta sekä se, että on osa jotakin ja näin ollen tarpeellinen. Tällaisiin kokemuksiin liittyvä sosiaalinen tuki ei ole virallista. Se pohjautuu sosiaaliseen verkostoon, joka sisältää yleensä läheiset suhteet muiden ihmisten kanssa, elämäkumppanuiden sekä suhteet ystävien kanssa. Ammatilliset järjestelmät, jotka auttavat ihmisiä, tarjoavat vastaavasti virallista sosiaalista tukea. Sosiaalisen tuen muotoja ovat: henkinen, emotionaalinen, arvioiva ja tiedollinen tuki sekä käytännöllinen apu. Arvostus, luottamus, kiintymys, kuuntelu ja huolenpito liittyvät emotionaaliseen tukeen. Arvioivalle tuelle on luonteenomaista sosiaalinen vertailu, palaute sekä vahvistus. Neuvot, ehdotukset sekä ohjeet ongelmatilanteissa ovat osa tiedollista tukea. Käytännölliseen apuun kuuluvat raha, työ, aika ja apu ympäristön muuttamisessa. (Rantalaiho 2006, 51–52.) Sosiaalisen tuen toiminnot eivät sulje toisiaan pois, vaan sosiaalinen tuki on niin ihmis-

ten, lähiyhteisöjen kuin julkisten organisaatioiden tuottamia palveluita, jotka lisäävät ihmisen elämänhallintaa ja autonomiaa. (Karjalainen & Vilkkumaa 2012, 55–56.)

Yksilön saadessa tukea oman verkostonsa kautta, hän kiinnittyy osaksi yhteisöä. Sosiaalinen tuki voi esiintyä molemminpuolisena tai yhdensuuntaisena, jolloin tuki mahdollisesti vaihtelee niin laadulta, määrältä kuin kestolta. Tuen tarve on lapsiperheiden arkielämässä hyvin monenlaista. Kun lapsi syntyy perheeseen, merkitsee se huomattavaa muutosta kummallekin vanhemmalle, jolloin tuen tarve voi kestää pitkäänkin (Rantalaiho 2006, 58.)

Avo- tai avioero muuttaa ihmissuhteita ja näin ollen verkostoa. Monet suhteet lakkaavat olemasta tavanomaisia, jolloin suhteet täytyy ikään kuin ajatella uudella tavalla elämänkumppaniin sukulaisiin, perhetuttuihin sekä ystäviin nähden. Ero herättää mietteitä aviosukulaisuuteen ja sen loppumiseen liittyen. Yksilön biologiset sukulaisuussuhteet eivät muutu, mutta uudelleen avioituminen tuo kuitenkin uusia sukulaisuussuhteita, luoden samalla uudenlaisia kysymyksiä siitä, voiko entisen puolison sukulaisia ajatella enää sukulaisina ja voiko jokaisten puolisoitten biologisia sukulaisia ajatella ikään kuin luontaisesti sukulaisina. (Castrén 2008, 233- 234.)

Kun ydinperhe hajoaa, vaikutukset näkyvät sosiaalisissa suhteissa. Tällöin erityisesti pitkään avioliitossa olleet, voivat joutua pohtimaan sitä, kenen kanssa jatkaa yhteydenpitoa valiten tavallaan puolueensa. Tämä on ongelmallista jopa sukulaisuussuhteissa, jolloin pitkään aviosukulaisina olleet voivat olla toisilleen hyvinkin tärkeitä erilaisten sidosten kuten ystävyys tai kummiuden kautta. Sovittelu erilaisten sukulaisuussuhteiden kesken on arkipäiväistä eronneille puolisoille ja vanhemmille. (Castrén 2008, 246, 249.)

Tavallisten ihmisten kokemuksen ja vertaistuen vastuulla olevaa toimintaa tällaisessa laajuudessaan kuin sitä nykyisin on, ei ollut vielä pari vuosikymmentä vuotta sitten. Tällaisia toimintoja ovat muun muassa monenlaiset erityisen matalaa kynnystä toteuttavat ryhmät, joihin ihmiset osallistuvat oman vaikean elämäntilanteensa vuoksi. (Vuorinen 2005, 103.)

Vertaistukeen liittyy monenlaisia käsitteitä ja ne tulkitaan hyvin laaja-alaisesti. Voidaankin puhua yleisesti esimerkiksi vertaisuudesta, vaikka tarkoitetaan vertaistukemista. Vertaistukeen liittyviä käsitteitä voidaan eritellä tarkemmin. Vertaisuus on kokemus, joka liittyy ihmiset yhteen. Vertaistuki käsittää tavoitteellista toimintaa, johon liittyy vertaisuuden käyttöä. Vertaistukija voi olla henkilö, joka on valittu tukijaksi tai koulutettu tukemaan vapaaehtoisena. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 6.)

Tutkimuksessamme vertaistukijana toisilleen ovat perheet, jotka ovat tulleet valituiksi perheleirille. Tämän kaltainen toiminta on ryhmämuotoista, jolloin osallistujia on useampia. Vertaistukea voidaan toteuttaa ryhmämuotoisesti (kollektiivinen vertaistuki) tai kahden keskeisesti (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009,12).

Veturi-perheleireillä erilaiset perheet saivat mahdollisuuden tukea toinen toistaan. Samalla he halutessaan kykenivät luomaan keskenään kontakteja ja näin ollen jatkamaan toimintaa joko ulkopuolisen ohjaamana tai löytämällä omasta joukosta jonkun vanhemman, joka vetäisi jatkossa aktiivisesti vertaisryhmää. Kun perheitä on mukana useita, voidaan ajatella, että tuolloin puhutaan ryhmästä, joka tukee toisia samankaltaisessa tilanteessa olevia yksilöitä. On helppo ymmärtää toista, jonka elämäntilanne on samankaltainen kuin itsellään ja samalla on helppo myös opastaa toista tilanteessa, jossa kaipaa tukea ja neuvoja. Nämä tuen ja vertaisuuden kokemukset liittyvät perheiden vertaisuuteen keskenään.

Kun yksilöillä on samankaltainen kokemus kiperistä asioista elämässään, ryhmän muodostuminen perustuu usein siihen. Tällöin ryhmä auttaa analysoimaan omaa tilannetta elämässä, tukee selviytymisen ja sopeutumisen etenemisessä sekä tekee mahdolliseksi niin tuen antamisen kuin saamisenkin samankaltaisten kanssa. Ryhmä mahdollistaa korjaavan muutoksen alkamisen, jolloin voi pohtia ja arvioida elämäntapoja ja arvoja. Muutos voi antaa tähän niin rohkeutta kuin voimiakin. Vertaistuen avulla yksilön resurssit kohenevat kun ryhmässä vaihdetaan kokemuksia, tietoja sekä tuodaan esille uutta perspektiiviä asioihin. Tällöin voi syntyä uusia oivalluksia keskinäisesti. (Forsström, Franski & Tamminen 2007, 218–219).

Vertaisryhmässä on erilaisia voimaannuttavia tekijöitä, kuten itsensä uudelleen löytäminen ja omien valintojen tekemisen vahvistuminen. Myös toivon syntyminen valoisammasta tulevaisuudesta toimii parantavana tekijänä ryhmässä. Avoin keskustelu ja omista kokemuksista kertominen antavat voimaa samoin kun palautteen antamisen vastavuo-

roisuus. Ryhmä myös voimaannuttaa, kun voi kokea vapaasti välittävänsä omasta hyvinvoinnista aistiensa omien kokemusten tärkeyden ja turvallisuuden sekä luottamuksellisuuden vertaistensa joukossa. Oman elämäntarinansa voi myös ymmärtää uudella tavalla ja yksinäisyyden sekä eristäytymisen tunteet vähenevät vertaiskokemusten myötä. (Forsström, Franski & Tamminen 2007, 219–220.)

Vertaistukea voidaan toteuttaa monella eri tapaa, jolloin se voi olla osana tavallista arkea kanssakäymisenä ympärillä olevien tuttujen ihmisten kanssa tai se voi olla järjestelmällistä palvelua vertaistukeen liittyen. Erilaiset ihmiset voivat olla vertaisia keskenään, kuten mm. naiset, miehet, isät ja äidit. Vertaistuella on useita käyttömahdollisuuksia. Sitä voidaan käyttää muutokseen pyrkimisessä, sopeutumiseen tai tuen saamiseen elämän muutosvaiheessa, mutta myös henkilökohtaisessa kasvussa. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 10- 11). Tässä tutkimuksessa vertaisia toisilleen ovat yksinhuoltaja-, ydin- ja uusperheet, jolloin heitä jokaista omassa erityisessä elämäntilanteessaan yhdistää samankaltainen tilanne, jonka he voivat jakaa keskenään antaen ja saaden toisistaan tukea.

Vertaistukea saadaan myös muualta kuin keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Kirjoja lukiessa voi tuntea vertaisuuden kokemuksia, jolloin esimerkiksi väsymyksen tunne jonkun muun kertomana saa lukijan tuntemaan, ettei ole oman väsymyksensä kanssa yksin. Tällöin myös syyllisyyden tunteet vähenevät. (Rantalaiho 2006, 53.)

5. VeTuRi- PERHELEIRI MONIAMMATILLISENA TYÖNÄ

Jo 1980 – luvun loppupuolella käytettiin asiantuntijoiden ja eri ammattiryhmien yhteistyöstä käsitettä moniammatillinen yhteistyö. Suomeen se vakiintui käsitteenä 1990-luvulla. Monialaisessa yhteistyössä asiantuntijoilla on yhteinen tavoite, jonka vuoksi he tekevät työtä tai suorittavat tehtävää yhdessä yhdistäen samalla omat tietonsa ja taitonsa. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 33.)

Käsitteenä moniammatillinen yhteistyö viittaa eräänlaiseen työskentelytapaan, jolloin se esiintyy menetelmänä tehdä työtä. Moniammatilliseen yhteistyöhön voi liittyä jonkinlainen kohde, jota halutaan kehittää, tavoitteellisuus tai se voi olla jokin tavanomainen puite, jossa työskennellään. Moniammatillisuus on työtä, jota eri professiot tekevät yhteistyönä organisaatioissa tai toisten organisaatioiden kesken. (Pärnä 2007, 51.)

Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillinen yhteistyö on työskentelyä, jossa asiakas on työn lähtökohdalla, jolloin työ on asiakaslähtöistä. Tällöin on tarkoitus huomioida parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaan elämä kokonaisuutena mukaan lukien myös hänen hoito- ja hoivapolkunsu. (Isoherranen, ym. 2008, 34.)

Kun työskennellään asiakkaan kanssa, siihen liittyy aina toiminta, jossa on alku ja loppu. Näiden välimaastossa on aina suunnitelmia, joiden mukaisesti työskennellään. Tämän tulisi koskettaa myös moniammatillista työtä. Yhteistä suunnitelmallisuutta häiritsee yleensä ajan riittämättömyys. Esteenä voi olla myös asiakkaaseen liittyvät tilanteet, jotka vaihtuvat nopealla tempolla. Suunnitelmallisuuden avulla voidaan luoda säännöt yhteiselle toiminnalle sekä sopia olennaisesta päämäärästä ja työskentelystä. Tämän jälkeen on tärkeää, että toiminnalle valitaan vastuuhenkilö, joka huolehtii toiminnan sujuvuudesta. Tällöin hänen tehtävänä on vastata yhteisistä kokoontumisista ja asioiden informoinnista. Myöskään muiden toiminnassa mukana olevien tehtäviä ja asemaa ei tule unohtaa tarkentaa. Erityisen ongelmallista on informaation kulkeminen haastavien palvelujen liittymäkohdissa, jolloin muun muassa salassapito ja tietojen antaminen herättävät kysymyksiä. (Arponen ym. 2004, 38- 40.)

Usein juuri toiminnan suunnittelu voi moniammatillisessa yhteistyössä sujua erittäin hyvin, mutta kun tulee työn tekemisen aika, tilanne voi muuttua niin, että sujuvuus ei enää olekaan sitä luokkaa, kuin suunnittelutilanteessa. Yhdessä kyetään suunnitelmaan,

mutta yhdessä tekeminen on edelleen mutkallisempaa. Ammatillisen osaamisen hyödyntäminen eli työnteko vaatii muutosta. Muutosta vaatii myös se, että tehdään asioita yhdessä moniammatillisesti, jolloin tämä taas vaatii tekijöiden ihan uudenlaista ammatitaitoa (Arponen ym. 2004, 25).

Moniammatillisella yhteistyöllä oli keskeinen osa niin Sievin kuin Oulaistenkin perheleirien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Ilman moniammatillista yhteistyötä perheleirien toteuttaminen olisi ollut mahdotonta. Moniammatilliseen tiimiin kuuluivat Sievissä neuvolan, seurakunnan, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan paikallispiirin, kunnan sekä varhaiskasvatuksen osaajia sekä Centria ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön sosionomiopiskelijoita. Oulaisissa tiimiin kuuluivat Oulaisten kaupungin sosiaalitoimen perhetyöntekijä, neuvolan, seurakunnan, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin ammattilaiset sekä Oulaisten ammattiopiston lähihoitajaopiskelijat.

Moniammatillisen tiimin palavereja pidettiin useita ennen VeTuRi-perheleirejä. Aivan aluksi jokainen tiimin jäsen esitteli itsensä, jolloin kerrottiin kuka on, missä työskentelee ja mikä on hänen ammattinimikkeensä. Tämän jälkeen voitiin jakaa erilaisia vastuualueita sen mukaan, miten pystyttiin hyödyntämään jokaisen ammatillista osaamista parhaalla mahdollisella tavalla. Tärkeässä osassa perheiden tavoittamisessa molemmilla paikkakunnilla olivat neuvolat. Neuvolat huolehtivat siitä, kenelle kutsut voitaisiin osoittaa.

Huolellinen suunnittelu sekä vastuualueiden kartoittaminen olivat erityisen tärkeitä käsiteltäviä asioita palavereissa. Kun suunnittelu toteutettiin huolellisesti, jakamalla vastuuta jokaiselle juuri oikeanlaisiin tehtäviin, ei leirin toteuttamisessa ilmentynyt suuria ongelmia. Kun jokainen tiimin jäsen myös huolehti tunnollisesti vastuualueestaan, se loi hyvät edellytykset onnistuneelle toiminnalle.

Ongelmallista moniammatillisessa yhteistyössä on usein yhteisen ajan löytäminen. Kun toimijoita on useita ja vielä palvelujärjestelmän eri osa-alueilta, ei ajan yhteen sovittaminen ollut helppoa. Enimmäkseen kuitenkin saatiin toimijoiden kesken sovittua sellainen aika palaverille, että suurin osa toimijoista kykeni osallistumaan niihin. Niille, jotka eivät päässeet osallistumaan palaveriin, huolehdittiin muistioiden lähettämällä se, että hekin olivat palavereissa päätetyistä asioista ajan tasalla. Näin ollen varmistettiin saumaton yhteistyö myös palaverien ulkopuolella.

Perheleirien tarkoituksena oli luoda jatkumo vertaistukitoiminnalle. Moniammatillisuutta olisi voitu jatkaa myös vertaistukitoiminnassa perheleirien jälkeen. Koska selkeää suunnitelmaa ja jakoa yhteistyöstä ei tehty, jäi toiminta vain yhden tahon osalle ja näin ollen koko vertaistukitoiminta kärsi jo aivan alussa vetäjän ajan puutteesta. Tärkeää on, että moniammatillisuutta hyödynnetään myös jatkossa etenkin, kun on valmis suunnitelma siitä mihin tähdätään. Vaikka perheleirien tarkoitus oli tavoittaa vertaiset perheet ja saada heidät löytämään toisensa jatkossakin ikään kuin itsestään, olisi toiminnan aluksi tarvittu tehokasta moniammatillista yhteistyötä vertaistukitoiminnan aloittamisessa, jonka jälkeen vastuuta toiminnasta sitten siirretään vaikkapa joillekin sen jatkamisesta kiinnostuneille vanhemmille.

6. OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

6.1. Aiheen valinta ja ajankohtaisuus

Alkuvuodesta 2012 mietimme jo opinnäytetyötämme ja saimme opettajaltamme Kirsi Herranen-Somerolta useita ajankohtaisia opinnäytetyön aiheita. Valitsemamme aihe löytyi Lapsen hyvä arki 2- hankkeen opinnäytetyöaiheista. Aihe oli mielenkiintoinen ja halusimme olla mukana heti alusta alkaen.

Maaliskuun lopussa 2012 otimme yhteyttä Lapsen hyvä arki 2- hankkeen kehittämis-koordinaattoriin Kirsi Anttilaan ja hänen avullaan pääsimme työn alkuun. Opinnäytetyömme ohjaajaksi työelämän puolelta nimettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin vapaaehtoistoiminnanohjaaja Pirkko Säily ja koulumme puolelta lehtori Kirsi Herranen-Somero. Tutkimusluvut saimme Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolta syyskuussa 2012 ja Oulaisten Kaupungilta/sosiaalipalvelukeskukselta helmikuussa 2013.

Lapsen hyvä arki 2- hankkeessa, joka alkoi 1.10.2011 ja päättyy 31.10.2013, jatketaan ensimmäisessä vaiheessa (Lapsen hyvä arki – hanke) kehitettyjen palveluprosessien ja pilotoitujen uusien toiminta- ja palvelumallien juurruttamista sekä levittämistä. Pääta-voitteena hankkeessa on lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, osallisuuden vahvistaminen, sekä myös lasten ja perheiden palvelujen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. (Sosiaalikallega, 2013.)

Opinnäytetyömme aihe on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen, koska kunnilla on paineita kehittää ja juurruttaa uusia menetelmiä lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Tulevaisuudessa painottuu yhä enemmän moniammatillinen yhteistyö, jossa kolmannen sektorin työpanos on merkittävä. Opinnäytetyömme avulla kunnat saavat tietoa tämän VeTuRi-mallin vaikuttavuudesta perheiden jaksamiseen arjessa yhdessä lastensa kanssa sekä siihen, miten tällaista perheleiritoimintaa voisi kehittää ja auttaa mallin juurruttamiseen alueellemme osaksi perheiden kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä.

6.2. Aiemmat tutkimukset

Perheleiritoimintaa on tutkittu aiemminkin. Tutustuimme kahteen tutkimukseen, jossa ensimmäisessä oli tutkittu perheleirin toimijoiden kokemuksia ja toisessa kokemuksia perheleiristä lasten näkökulmasta.

Ensimmäinen tutkimuksista on Tiina Harjulan tekemä opinnäytetyö ”Toimijoiden kokemuksia varhaisen tuen perheleiritoiminnasta”. Tutkimus käsittelee millaisia kokemuksia perheleirin toimijoilla on perheleiritoiminnasta. Se on tehty syksyllä 2011 Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Hänen opinnäytetyönsä tarkoitus oli kuvailla perheleirien toimijoiden kokemuksia perheleiritoiminnasta. Leirille osallistui yksinhuoltajaäitejä ja heidän lapsensa. Leiri toteutettiin moniammatillisena yhteistyönä. Tutkimuksessa selvisi, että perheleiri on sellainen työmuoto joka vaatii paljon voimavaroja mukana olevilta toimijoilta ja yksinään ei kukaan tällaista pystyisi järjestämään. Monitoimijuus kuitenkin koettiin rikkautena ja jokaisella toimijalla oli tärkeä rooli. Perheleiriprojektiin tulisi toimijoiden mukaan kuitenkin varata riittävästi aikaa. Perheleiriä pidettiin myös luontevana paikkana ja kynnystä matalana tulla, kun mukana ovat tahot, joiden kanssa perheet ovat tekemisissä useimmiten, joten toimijat kokivat perheleirin matalankynnyksen paikkana. Perheleiritoiminta nähtiin myös arkielämää tukevana työnä. Tutkimustulosten mukaan perheleiri myös tarjoaa kohtaamispaikan ja antaa perheille mahdollisuuden olla yhdessä. (Harjula 2011, 3, 7, 27, 38–41.)

Toinen tutkimus on Heidi Härkölen ja Iina Puroilan tekemä opinnäytetyö ”Lasten kokemuksia syrjäytymistä ehkäisevästä perheleiritoiminnasta Selänteen alueella”. Tässä tutkimuksessa kuvaillaan lasten kokemuksia leiriltä. Tämä opinnäytetyö on tehty keväällä 2013 Diakonia ammattikorkeakoulussa Oulussa. Tämän tutkimuksen mukaan lapsille leirin sisältö ei ollut niin merkityksellinen, vaan leirillä olo ja ryhmään kuuluminen oli lapsille merkittävä kokemus. Lapset olivat myös kaivanneet, että heidän kanssaan olisi keskusteltu mieltä askarruttavista elämäntilanteista ja asioista. Perheleiritoimintaa olisi syytä jatkaa pidempään esimerkiksi säännöllisten tapaamisten merkeissä. Näin perheillä olisi pysyvämpi tuki ja perheleireillä muodostunut verkosto säilyisi. Tämä tukisi osaltaan perheiden mahdollisuuksia saada arkeensa pysyviä positiivisia muutoksia. (Härkönen & Puroila 2013, 16, 39–40.)

Meitä kiinnosti myös perheiden ajankäyttö koko tutkimuksemme ajan, niin etsiessämme tietoa tästä aiheesta, löysimme tutkimuksen, jonka ovat tehneet Anneli Miettinen ja Anna Rotkirch 2011. He tutkivat lapsiperheiden ajankäyttöä 2000-luvulla, Perhebarometri 2011, Yhteistä aikaa etsimässä. Tässä tuli esille, että lapsiperheiden ajankäytössä on tapahtunut myönteistä kehitystä: kiireen tunne on vähentynyt ja perheelle halutaan antaa enemmän aikaa ja siinä myös onnistutaan. Mutta miten on käynyt muun sosiaalisen kanssakäymisen? (Miettinen & Rotkirch 2012, 9,71.) Tämä mietitytti myös meitä sekä perheleirin järjestäjiä, koska osallistujia leirille oli vaikea saada riittävästi ja perheet eivät “ehtineet” vertaistukitapaamisiin. Onko kyläily ja tuttavien/ystävien tapaamiset loppumassa ja onko sosiaalinen kanssakäyminen siirtymässä internetiin (Miettinen & Rotkirch 2012, 71)? Opinnäytetyömme johtopäätökset tukevat tätä, koska ei syntynyt selkeitä vertaistukisuhteita, vaikka leirin aikana sellaista oli havaittavissa alkuaastattelua tehdessämme.

6.3. Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksellamme on kaksi tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena on selvittää perheleirille osallistuvien vanhempien kokemuksia vertaistuesta ennen VeTuRi-perheleiriä sekä myös leirin jälkeen: onko VeTuRi-perheleirillä ollut vaikutusta vertaistuen määrään ja jatkuvuuteen. Haastattelimme leirille osallistuvia vanhempia ennen leirin alkamista sekä leirin jälkeen, kun leirille osallistuneet vanhemmat ovat tavanneet toisiaan vertaistutkimusryhmässä.

Toisena tavoitteena on tuoda esiin vanhempien toiveita ja kehittämisideoita perheleirit toimintaan ja sitä kautta tuottaa tietoa, jonka avulla voitaisiin kehittää ja juurruttaa perheleirit toimintamallia osaksi alueemme kuntien toimintaa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on vertaistuesta ennen ja jälkeen VeTuRi-perheleirin?
2. Minkälaisiin asioihin vanhemmat kaipaavat tukea ja apua?
3. Millaisia kehittämisideoita ja toiveita vanhemmilla on VeTuRi-perheleirit toiminnalle?

6.4. Tutkimusmenetelmät

Valitsimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, koska sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tiedon lähteenä käytetään ihmistä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana myös se, että tässä tutkimuksen kohteena olevaa pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja kohdejoukkoa ei valita satunnaisesti vaan se valitaan tarkoituksenmukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille, esimerkiksi teemahaastattelun kautta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164.) Tutkimusmenetelmän tavoitteena on tuoda esille ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta (Vilka 2005, 97).

Kvalitatiivinen tutkimus soveltui meille parhaiten, koska lomakekyselyillä emme olisi saaneet riittävästi tietoa tutkimuskysymyksiimme ja tuntui luontevammalta lähestyä tutkittavia haastattelemalla, koska halusimme jokaisen vanhemman yksilöllisen ja oma-kohtaisen kokemustiedon tutkimukseemme. Tutkimuksessa ihminen on aktiivinen osapuoli ja merkityksiä luova sekä siinä korostuu ihmisen näkeminen subjektina (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205). Haastattelun etu on se, että siinä voidaan aineiston keruuta joustavasti säädellä tilanteen edellyttämällä tavalla sekä muuttaa haastatteluaiheiden järjestystä ja myös tarvittaessa voidaan esittää tutkittavalle selventäviä lisäkysymyksiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205).

Tutkimushaastattelun muodoista käytetyin on teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu, jota me myös käytämme tutkimuksessamme. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset teema-alueet tai aiheet, joita tutkimushaastattelussa olisi välttämätöntä käsitellä tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Tutkimushaastattelun aikana ei ole merkitystä teemojen käsittelyjärjestyksellä, vaan tavoitteena on se, että vastaaja voi antaa oman kuvauksensa kaikista teema-alueista. (Vilka 2005, 100–102.)

Käytimme tutkimusaineiston analysoinnissa aineistolähtöistä sisällönanalyysia, koska tutkimuskysymykset ohjaavat aineistomme käsittelyä sekä olennaisen tiedon löytämistä. Samalla kokonaisuuden jäsentäminen sekä johdonmukaisuus tutkimusaineiston perusteella helpottuvat.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimuksen tekijän tavoitteellisuus kohdistuu toiminnan järjestelmällisyyteen tai jonkin tyypillisen kertomuksen löytämiseen tutkimusaineistosta. Tutkija kerää tutkimusaineiston, jonka jälkeen hän päättää ennen analyysia, mistä etsii tyypillistä kertomusta tai toiminnan järjestelmällisyyttä. Tämän jälkeen tutkimusaineisto pelkistetään, jolloin poistetaan tutkimusongelmaa ajatellen epäolennainen tieto samalla säilyttäen kuitenkin tärkeä tieto. Tällöin tutkimusaineisto tulee tiivistää sekä jakaa osiin. Tutkimusaineiston tiiviyyttä ohjaavat niin tutkimusongelma kuin tutkimuskysymykset. (Vilka 2005, 140.)

6.5. Tutkimusprosessi

Opinnäytetyömme aiheeksi halusimme sellaisen, joka tukisi meidän molempien suuntaamisopintojamme. Heti alusta alkaen aihe kiinnosti meitä molempia ja pääsimme mukaan jo VeTuRi-perheleirin suunnitteluvaiheeseen.

Ensimmäinen VeTuRi-tiimin kokous pidettiin Sievissä huhtikuussa 2012, joka koostui moniammatillisesta työryhmästä. Moniammatilliseen työryhmään kuuluivat Mannerheimin lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnanohjaaja Pirkko Säily (VeTuRi-tiimin puheenjohtaja), Lapsen hyvä arki 2-hankeesta Kirsi Anttila, Sievin neuvola, Peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhetyö, Sievin seurakunta, Peruspalvelukuntayhtymä Kallion varhaiskasvatus, MLL:n Sievin yhdistys, Centria-ammattikorkeakoulu. Yhteistyössä olivat mukana myös Sievin kunta sekä Ylivieskan Halpa-Halli. Tässä kokouksessa jokaiselle tiimin jäsenelle jaettiin oma vastuualueensa. Mielestämme oli hyvä, että pääsimme alkukokoukseen, koska se selvensi meille, miten perheleiri prosessina etenee ja se selkeytti myös tutkimuksemme aikataulutusta. Sievissä VeTuRi-perheleiri pidettiin syyskuun lopussa 2012.

Veturi-perheleirien keskeisenä työn lähtökohtana olivat perheet, joilla olivat erilaiset taustat. Sievin perheleirillä mukana olivat yksinhuoltajaperheet ja Oulaisissa vastaavasti ydinperheet ja uusperheet, joissa molemmat vanhemmat osallistuivat leirille. Niin Sievissä kuin Oulaisissakin tavoitettiin perheiden kanssa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kautta perheet, joiden arvioitiin hyötyvän tällaisesta matalan kynnyksen toiminnasta. Pääosassa perheiden tavoittamisessa on ollut sekä Sievissä että Oulaisissa neuvolan terveydenhoitaja.

Sievin neuvola otti yhteyttä perheleirille kutsuttaviin perheisiin ja leiri pidettiin Sievin seurakunnan omistamassa leirikeskuksessa. Kutsuja lähetettiin useita, mutta mukaan perheleirille ilmoittautui viisi yksinhuoltajaperhettä. VeTuRi-perheleirille osallistui kuitenkin neljä vanhempaa yhdessä lastensa kanssa.

Menimme mukaan leirille ja teimme haastattelut ennen leirin alkua kaikille osallistuville vanhemmille, jotta saimme mahdollisimman totuudenmukaisen käsityksen vanhempien kokemuksista vertaistuesta sekä heidän toiveistaan ja tuntemuksistaan ennen leirin alkamista. Tässä vaiheessa emme tienneet, että tämä VeTuRi-malli kiinnostaisi myös muita kuntia ja suunnitelmissamme oli alun perin, että vain Sievin ryhmä olisi mukana

tutkimuksessamme. Alkuvuodesta 2013 saimme pyynnön, että ottaisimme tutkimukseemme mukaan myös Oulaisissa järjestettävän VeTuRi-perheleirin vanhemmat. Mietimme tutkimuksemme laajuutta ja tulimme siihen johtopäätökseen, että näin saamme hyvän aineiston tutkimukseemme ja enemmän tietoa mallin vaikuttavuudesta erilaisten perheiden kohdalla. Anoimme tutkimusluvan Oulaisten sosiaalipalvelukeskukselta ja liitimme tutkimukseemme mukaan myös Oulaisten perheleirille osallistuvat vanhemmat. Saimme näin kaksi leiriryhmää, jotka molemmat toteutettiin hieman eri tavalla.

Oulaisten VeTuRi-työryhmä oli myös moniammatillinen työryhmä, johon kuuluivat Oulaisten neuvola, perhetyö, Oulaisten Martat, Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Oulaisten ammattiopisto sekä Oulaisten seurakunta. Oulaisten leirille neuvolan työntekijä lähetti useille perheille kutsut ja leirille ilmoittautui ja osallistui neljä perhettä. Myös Oulaisissa teimme ensimmäisen haastattelumme perheiden vanhemmille ennen leirin alkamista leiripaikassa. Oulaisissa perheleirille osallistuneille perheille oli yhteistä se, että kaikissa oli pieniä, alle kouluikäisiä lapsia ja molemmat vanhemmat. Perheleiri pidettiin maaliskuun lopussa 2013.

Perheleirit erosivat siinä mielessä toisistaan, että Sievissä leirillä perheet yöpyivät leiripaikassa, mutta Oulaisissa perheet menivät yöpymään kotiin ja leiri jatkui seuraavana päivänä. Emme itse osallistuneet leirin ohjelmaan, koska se ei ollut oleellista tutkimukseemme kannalta.

7. HAASTATTELUT

7.1. Ensimmäinen haastattelu

Suunnittelimme haastattelukysymykset valmiiksi etukäteen ja pyysimme ehdotuksia kysymyksiin myös työelämänohjaajaltamme sekä VeTuRi-tiimin jäseniltä. Olimme yhteydessä myös työtämme ohjaavaan lehtoriin Kirsi Herranen – Someroon.

Ensimmäiset haastattelut me teimme yhdessä ennen leirin alkua leiripaikassa rauhallisessa tilassa. Kutsuimme vanhemmat haastatteluun sitä mukaa, kun he saapuivat leirille. Haastattelujen aluksi kysyimme, saammeko nauhoittaa haastattelun ja kerroimme, että nauhoitukset ovat vain meitä varten, eikä valmiista opinnäytetyöstämme voi tunnistaa ketään haastatelluista vanhemmista. Haastattelut etenivät meidän ennakkoon laatimiemme kysymysten mukaan, mutta välissä saatoimme tarkentaa tai lisätä sellaisia kysymyksiä, jotka nousivat esiin vanhempien puheenvuoroista. Me olimme molemmat mukana ensimmäisissä haastatteluissa, mutta jaoimme haastattelut niin, että toinen oli varsinaisena haastattelijana ja toinen seurasi keskustelua. Haastattelut kestivät noin 15 – 45 minuuttia riippuen siitä oliko mukana haastateltavana yksi vanhempi vai molemmat vanhemmat. Haastattelut litteroimme tietokoneelle ja poistimme tiedostot nauhurista. Meidän tutkimuksestamme ei ole kukaan tunnistettavissa.

Tietoja käsiteltäessä olennaisinta on luottamuksellisuus ja tunnistamattomuus ja nämä molemmat tulee huomioida myös tietoja julkaistessa. Kun tietoja kerätessä luvataan tunnistamattomuus, on siis pidettävä huoli siitä, ettei tutkimuksen kohteena olevien identiteetti tule esille. (Eskola & Suoranta 2003, 56–57.)

7.2. Toinen haastattelu

Toiseen haastatteluun suunnittelimme kysymykset myös ennakkoon ja kysymyksiemme muotoa ohjasivat työelämän puolelta tulleet ehdotukset. Toinen haastattelu tehtiin perheille, jotka osallistuivat perheleirille ja olivat mukana myös ensimmäisessä haastattelussa. Näin saimme luotettavampaa tietoa VeTuRi-mallin vaikuttavuudesta perheiden elämään.

Toisen haastattelun teimme kuudelle perheelle puhelimitse, koska he eivät päässeet sovitun aikana vertaistukiryhmään, jonne heidät oli kutsuttu haastatteluamme varten. Mietimme pitkään puhelinhaastattelun toteuttamista ja päädyimme puhelinhaastatteluun sen tähden, koska kaukana asuville perheille olisi ollut ylivoimaista tulla erikseen sovitulle paikalle haastattelua varten ja mielestämme oli tärkeää saada kaikki asiakkaiden kokemukset kuuluviin.

Pyysimme neuvolan terveydenhoitajaa, joka valikoi perheet leirille, ottamaan yhteyden perheisiin ja sitä kautta saimme perheiden yhteystiedot ja luvan puhelimella toteutettavaan haastatteluun. Puhelinhaastattelun koimme antoisaksi, koska tunsimme perheet jo ennestään ensimmäisestä haastattelusta. Myös vanhemmat kertoivat kokeneensa puhelinhaastattelun mielekkääksi. Hirsjärvi & Hurme (2009) tuovat myös esille kirjassaan, että puhelinhaastattelu sopii jo haastateltujen henkilöiden jatko haastatteluun (Hirsjärvi & Hurme 2010, 64). Niinpä tämä oli mielestämme paras ratkaisu saada enemmän tietoa asiakkaiden kokemuksista työelämän edustajille, jotka tulevat järjestämään lähitulevaisuudessa useampia perheleirejä. Näin asiakkaiden kokemukset, toiveet ja terveiset antavat arvokasta tietoa leirin järjestäjille ja asiakkaat saavat äänensä kuuluviin ja näin myös heidän osallisuutensa toimintaan vahvistuu.

8. TUTKIMUSTULOKSET

Aluksi käsittelemme tutkimuksemme ensimmäisen haastattelun tulokset ja sitten toisen haastattelun tulokset. Puhumme haastateltavista yleisesti vanhempina, koska emme halua eritellä perheitä sen mukaan millainen heidän perhemuotonsa on. Tällä ei ole olennaista merkitystä tutkimustulosten esittämisessä eikä johtopäätöksissä. Samalla voidaan myös ajatella, että korostamme tällä sitä, että huolimatta siitä millaisesta perheestä on kyse, jokaisella haastateltavalla perheellä on yksi yhteinen nimittäjä, vanhempi. Tuomme myös esille haastatteluissa vanhemmilta tulleita lauseita, mutta emme anonymiteetin säilymisen takaamiseksi julkaise näitä kommentteja nimellä, emmekä numeroilla tai lyhenteillä.

8.1. Ensimmäinen haastattelu

Ensimmäinen haastattelu suoritettiin juuri ennen leirin alkamista, jolloin saatiin haastateltavien käsitykset vertaistuesta ennen leiriä. Tarkoituksena olikin määrittää mahdollisimman totuudenmukaisesti, oliko haastateltavilla vertaisuudesta käsitystä tai kokemuksia ennen leiriä sekä verkostokarttaa apuna käyttämällä määrittää perheiden olemassa oleva sosiaalinen verkosto. Samalla kartoitettiin haastateltavien ajatuksia leirille kutsusta.

8.1.1. Verkostokartta työvälineenä perheiden verkostojen määrittämisessä

Kartan käytölle on monia eri tarkoitusperiä. Tutkimuksessamme käytimme verkostokarttaa lähinnä työvälineenä, jonka avulla kartoitimme perheiden jo olemassa olevaa sosiaalista verkostoa. Emme eritelleet kartassa perhettä ja sukua omaksi osioikseen vaan kaikki siihen liittyvät henkilöt merkittiin perheosioon. Tarkoituksena oli luoda yleiskatsaus siihen, miten sosiaaliset kontaktit jakautuvat verkostokartalle ja kuinka paljon kontakteja perheillä on.

Verkostokartta toimii apuna yksilön ihmissuhteiden kokonaiskuvan määrittämisessä. Verkostokarttaa kehitettäessä pohjana on toiminut Bronfenbrennerin teoria. Verkostokar-

tassa on neljä eri lohkoa: perhe, suku, työ tai muut päivittäiset ihmissuhteet sekä muut ihmissuhteet. (Seikkula 1994, 21 - 22.)

Verkostokartat eroavat toisistaan ja niitä voidaan tarkastella monella eri tavalla. Verkostokartta on usein ympyränmuotoinen ja se sisältää eri sektoreita, jotka voidaan jakaa hiukan eri tavoin. Tarkasteltaessa asiakkaan perhettä sekä muuta verkostoa voidaan menetelmänä käyttää joko pitkittäis- tai poikittaisleikkausta. Pitkittäisleikkauksessa tarkastellaan tärkeitä menneisyyteen liittyviä ihmisiä, kun vastaavasti poikittaisleikkauksessa tutkitaan asiakkaan tai perheen tämän hetkistä sosiaalista verkostoa, jolloin verkostokartta toimii hyvänä apuna. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2005, 155.)

Verkostokarttoja tutkittaessa jokaisella perheellä lapset sekä omat vanhemmat kuuluivat kiinteästi perheosioon. Lähes jokaisella sisarukset tai muut sukulaiset olivat tärkeä osa verkostoa. Lukuun ottamatta kahta perhettä, muut olivat myös harrastusten kautta kasvattaneet sosiaalista verkostoaan. Karttoja tutkittaessa näytti myös siltä, että yksilön aktiivisuus ja sosiaalisuus määrittivät sosiaalisen verkoston runsauden. Yksinhuoltajavanhemmilla kontakteja oli vähemmän ja ydin- sekä uusperheillä kontakteja oli enemmän, mikä luontaisesti johtuu siitä, että molemmat vanhemmat ydin- ja uusperheissä merkitsivät yhdessä yhteiset kontaktinsa samaan karttaan. Ainoastaan yhden perheen sosiaalinen verkosto oli todella laaja, kun taas yhdellä verkosto oli aika suppea. Pääsääntöisesti karttoja tulkitessa verkostokartan jokaiseen lohkoon perheet laittoivat vain joitakin ihmisiä. Nämä henkilöt koettiin kuitenkin juuri erityisen tärkeiksi verkoston jäseniksi.

Se, kuinka tiheitä yksilön sosiaaliset kontaktit ovat, ei kuitenkaan määritä sosiaalista verkostoa, sillä verkosto voi pitää sisällään niin päivittäisiä kuin kerran vuodessa tavattavia suhteita. On tärkeää, että yksilö kokee kontaktien tiheydestä riippumatta suhteet tärkeiksi. (Seikkula 1994,16.)

Merkittävää karttoja tulkitessa oli myös se, että viranomaisten osioon kenelläkään perheistä ei tullut suurta määrää eri toimijoita. Jokaisella perheellä lähes tyypillisimmät viranomaistahot olivat koulu, neuvola, päiväkotij ja muut perheiden kanssa toimivat viranomaistahot, joiden kanssa perheen on lähes luontevaa tehdä yhteistyötä.

8.1.2. Vanhempien ajatuksia leirille osallistumiseen

Ensimmäisenä kysyimme haastateltavilta vanhemmilta, mitä ajatuksia kutsun saaminen leirille perheessä herätti. Kuusi perhettä koki leirikutsun erittäin positiivisena yllätyksenä, mutta yksi vanhempi koki sen lähinnä huvittuneena ja yksi perhe lähti mukaan, koska ajatteli saavansa lapsilleen ikäistään seuraa ja ehkä leiri toisi vaihtelua arjen rutiineihin kotona.

kyllä se oli tosi positiivinen juttu.... ei siinä ollu kyllä kahta puhetta että eikö osallistuttu .. varmaan meillä kaikilla oli se takana että voidaan olla sitte yhdessä

kyllä meillä on ollut tänään jännä päivä kaikella lailla.

IHANA, IHANA..mää mietin että mää lähen.. mies oli vähä että no mennään kattoon, mut mun mielestä tuo on aivan ihana

no sitte aateltiin ku mieskin on aika paljon töissä nii me ei oikein viikolla hirveesti nähä ja näin..niin ois just koko perheelle joku yhteinen juttu mihin mennä ja sitte just lapsillaki ois jottain tekemistä, ku vaan istua kotona ja olla vaan

no minä oli niinkö innoissani..minusta oli ihan hyvä juttu..kiva kun tämmöstä järjestetään

8.1.3. Vanhempien kokemukset vertaistuesta ennen leiriä

Vertaistuki käsitteenä oli hieman outo neljälle vanhemmalle ja neljä vanhempaa tiesi mitä se tarkoittaa. Kysymykseen vertaistuen kokemisesta ennen leirille tuloa vastasi kaksi vanhempaa, ettei ollut saanut vertaistukea omaan elämäntilanteeseensa silloin, kun se oli ajankohtaista, esimerkiksi avioero-prosessin aikana ja sen jälkeen. Viisi vanhempaa oli tietämättään saanut vertaistukea. Yhdellä vanhemmalla ei ollut kokemuksia vertaistuesta ja kuuli vertaistuen käsitteestä vasta haastattelutilanteessa.

suurinpiirtein jotain..kohtalotovereita tai jotain

no ei oo kokemuksia ..mää oon ollu jo neljä ja kohta viiski vuotta yksinhuoltajana ja nyt vasta kuulin tästä ja siitäkään en ois kuullu ku tota niin tämä leiri tuli tästä.

ymmärrän käsitteen mutta mun täytyy että yksinhuoltajuuteen liittyen en ole saanut vertaistukea

pystyy toinen niinkö ajattelleen että missä tilanteessa on

kyllä me tätä kirotaan palijo siskonki kans ku ei täällä ole mittään

niin mää silleki tätä puhuin, että kun ei oo mittään, kun muut mennee, että mekö istutaan kotona kun täällä ei oo mittään

Eniten vertaistukea kaivattiin vanhemmuuteen, koska koettiin sen olevan hyvin haasteellista eri elämäntilanteissa. Yksinhuoltajavanhemmat kokivat, ettei ollut ketään kenen kanssa jakaa kokemuksia vanhemmuudesta ja yleensä lasten kasvatuksesta sekä lastenhoidon järjestäminen oli vaikeaa. Osa vanhemmista koki, ettei ole riittävästi aikaa parisuhteelle.

se on kyllä vaikia laji

No, mitä nyt ne isovanhemmat, jos ois lähempänä, niin ois helpompi sitte joku pieni lapsenhoitopätkä järjestää.

Et semmonen lapsenhoitoapu, nii et se ainut semmonen, ei muuta.

siis kyllä tähän kaipaisi apua ja tukia

No varmaan semmonen arjenhallintaan ja lastenhoitoapuun saa varmaan hyvin apua ja tukia , mutta semmonen tarve tässä nyt eniten on varmaan ollu...

...niin sit se on vähän sellanen homma et sitä leimautuu sitten semmoseksi reppana yksinhuoltajaksi helposti

Viimeisenä kysyimme, mitä vielä haluaisit kertoa tai sanoa. Kaikki perheet kokivat, että kutsun saaminen leirille oli mukava ja hyvä juttu ja mielenkiinnolla odotettiin leirin antia. Yksi vanhempi toi myös esille, että enemmänkin perheitä olisi saanut olla mukana.

jaaaa... ihan kiva ku ootte järjestänyt tämmösen .. se nyt ainaki .. en mää nyt muuta ossaa sanua..

ihan kivaa vaihtelua tähän meidän kotiarkeen että sitte tämmönen, ku kotosalla ollaan , mukava ollu täsä touhussa mukana

nii mietin että hirveen kiva, että tämmönen juttu järjestettiin ja ainaki ihte aattelin, että pittää se käyvä katomassa

äristään ku ei mittään järjestetä ja sitten kun järjestettän niin sitte ei kukkaan tuu

niin tultiin vaan vähä niinkö kattoon että mitä täällä niinkö on ja muuta, mutta ihan niinkö sai kotia sen ohjelmalehtisen, niin kuullosti kyllä hyvälle , varsinki se tämän illan vauvahieronta, oikein ootan sitä!

8.2. Toinen haastattelu

Lähdimme tekemään toista haastattelua siinä vaiheessa, kun leirillä olleet perheet olivat tavanneet toisiaan vertaistukitapaamisen merkeissä leirin jälkeen. VeTuRi-perheleirin jälkeen Sievissä vertaistukiryhmä kokoontui vasta ensimmäisen kerran joulukuussa 2012. Sen jälkeen ryhmä oli kokoontunut Yksinhuoltajien Olohuonetoiminnan merkeissä muutaman kerran ennen toista haastattelua. Oulaisten vertaistukiryhmä oli kokoontunut kahden viikon kuluttua leiristä yhden kerran, kun teimme heille toisen haastattelun.

Meidän täytyi toteuttaa toinen haastattelu ennen kesää, koska Oulaisissa vertaistukiryhmä ei kokoonnu kesän aikana ja Sievin ryhmälle olisi tullut liian pitkä aika toteuttaa haastattelu myöhemmin. Näin myös me itse pysyimme aikataulussamme opinnäytetyömme tiimoilta ja saimme tutkimuksemme tulokset työelämän edustajien käyttöön heidän suunnitellessaan uusia perheleirejä kuluvalle vuodelle.

8.2.1. Vanhempien kokemukset vertaistuesta VeTuRi- perheleirin jälkeen

Toiseen haastatteluun osallistui seitsemän vanhempaa kahdeksasta. Yhtä vanhempaa emme saaneet tavoitettua haastateltavaksi, koska hän ei suostunut luovuttamaan yhteystietojaan. Toisen haastattelun aluksi kysyimme vanhemmilta, mikä oli se tärkein asia, joka sai perheen lähtemään perheleirille, kun he saivat kutsukirjeen.

Kaikki vanhemmat vastasivat syyksi osallistumiseen; vaihtelu elämään, vanhemman ja lasten yhteinen aika. Kokemukset siitä, että kaikki oli heitä varten valmiina, eikä itse tarvinnut panostaa muuhun kuin yhdessä oloon, sai perheet tuntemaan ikään kuin olevansa vapaalla ja lomalla. Yksi vanhempi lähti mukaan lähinnä mielenkiinnon vuoksi ja neljä vanhempaa koki, että tapaisi toisia samassa elämäntilanteessa olevia perheitä eli vertaistuki on tärkeää samassa elämäntilanteessa oleville vanhemmille. Yksi vanhempi kertoi, että kaikki sukulaiset ja ystävät ovat kaukana, niin saisi ystäviä. Yksi vanhempi toi esille, että tämä paikkakunta on niin pieni, ettei tällaista ole ennen järjestetty, joten nyt täytyy heti osallistua. Hän toivoi tulevaisuudessakin, että olisi samankaltaista toimintaa.

Toisessa haastattelussa tuli selville, että neljä vanhempaa oli osallistunut vertaistukiryhmään leirin jälkeen ja kaksi osallistuneista vanhemmista ovat nyt mukana Olohuonetoinnin nimikkeellä olevassa vertaistukiryhmässä. Yksi vanhemmista on ohjaajana olohuonetoinnissa ja yksi vanhemmista on mukana olohuonetoinnissa, niin ettei se sido häntä osallistumaan vaihtelevan työtilanteen vuoksi, vaan hän voi toimia sellaisena osallistujana, jona tehtävät tässä toiminnassa eivät sido häntä kuin hetkellisesti. Yksi vertaistukiryhmään osallistuneista vanhemmista kertoi, että toiminta on mukavaa, mutta harmittaa, kun on niin vähän osallistujia.

Kolme vanhempaa eivät olleet osallistuneet vertaistukiryhmätoimintaan leirin jälkeen. Kaikki haastateltavat vanhemmat kertoivat, että on harmillista, kun tällaista toimintaa järjestetään, ei sitten ole osallistujia. Tapaamisissa on ollut mukana toisessa ryhmässä vain kaksi vanhempaa ja myöhemmin Olohuonetoinnin tapaamisissa mukana on ollut vain molemmat ohjaajat, ei muita osallistujia.

Syitä siihen, miksi vanhemmat eivät olleet osallistuneet vertaistukiryhmiin oli, että äiti joutui sairaalaan, mutta jatkossa hänellä oli kiinnostusta toimintaan osallistumiseen. Toiselle perheelle esteenä osallistumiselle oli muutto uuteen kotiin samaan aikaan sekä muut arjen syyt.

8.2.2. Vanhempien toiveet ja kehittämisideat VeTuRi-perheleirille

Kehittämistoiveina yksi vanhemmista toivoisi informaation kulun paranevan tällaisen toiminnan osalta. Hänen mielestään täytyisi löytää kanavia, jotta tavoitettaisiin yksinhuoltajavanhemmat henkilökohtaisemmin ja saataisiin jotenkin tietoa, mistä heidät voisi parhaiten tavoittaa.

Kaksi vanhemmista toivoi, että osallistujia olisi enemmän, jolloin olisi parempi mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita, saada tukea toisilta tai löytää vaikkapa vertaisestaan elämäkumppani. Se, että osallistujia on ollut vähän, on turhauttanut ja vaikuttanut näiden kahden vanhemman osallistumiseen merkittävästi. Ei ole huvittanut enää osallistua, kun aina yhdet ja samat ovat olleet paikalla eikä muita sitten saavukaan paikalle.

Monet vanhemmat toivoivat myös, että jatkossa lapsille omaa tekemistä ja vanhemmat voisivat olla keskenään. Toivottiin myös tietoa mitä pienten lasten kanssa voisi tehdä, vauvajumppa, erilaiset musiikki- ja lorutuokiot koettiin mukavaksi ja antoisaksi ja niitä voi jatkaa sitten kotonakin.

Toivottiin, että tästä toiminnasta tulisi jatkoa ja erityisesti kaivattiin tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Tällainen leiritoiminta/vertaistukitapaamiset voisi olla koko perheen henkireikä. Liian nopea aikataulu leirillä, enemmän aikaa yhdessäoloon muiden vanhempien/työntekijöiden kanssa.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

Saimme haastatteluista mielestämme hyviä tuloksia, jotka vastasivat hyvin tutkimuskysymyksiimme ja tavoitteisiimme vanhempien kokemuksista vertaistuesta ennen ja jälkeen VeTuRi-leirin sekä siihen, millaisia kehittämisideoita vanhemmilla olisi tämän perheleirimallin kehittämiseksi ja jatkolle.

9.1 Ensimmäisen haastattelun johtopäätökset

Aluksi keskustelimme siitä, että millaisia ajatuksia kutsun saaminen perheleirille herätti. Molempien ryhmien vanhemmat olivat kokeneet kutsun saamisen leirille erittäin positiivisena ja iloisena yllätyksenä. He kokivat, että tällainen perheen kanssa yhdessäolo on tärkeää, koska vanhemmat saattoivat olla tiiviisti töissä, niin perheen yhteinen aika oli yleensä hyvin vähäistä. Yksi vanhemmista kertoi, että hän koki kutsun lähinnä huvittuneena, koska hän itse vaikeassa elämäntilanteessa ollessaan oli yrittänyt monien eri tahojen kautta saada aikaan toimivan vertaistukiryhmän, siinä kuitenkin onnistumatta. Hän oli kokenut jäävänsä yksin oman elämäntilanteensa kanssa, koska oli vasta muuttanut paikkakunnalle ja olisi todella kipeästi kaivannut tukea ja apua.

Kysyessämme kokemuksista vertaistuesta, niin yllätyimme, että jo yksinomaan vertaistuki käsitteenä oli outo. Yhdellä vanhemmalla ei ollut kokemuksia vertaistuesta ja hän kuuli vertaistuen käsitteestäkin vasta haastattelutilanteessa. Mutta avattuamme käsitettä ja keskustellessamme siitä, vanhemmat toivat esille omakohtaisia kokemuksia siitä, miten he olivat tietämättään saaneet ja antaneet vertaistukea. Tämä tuli esille siten, että vanhemmat haastattelussa kertoivat, että keskusteltuaan samassa elämäntilanteessa olevien sisarusten kanssa, he kokivat, että se oli helpottanut myös omaa tilannetta. Toisin sanoen he olivat tietämättään saaneet vertaistukea ja kokeneet sen helpottavana tunteena omassa elämäntilanteessaan.

Tulimme siihen johtopäätökseen, että kaikille näille perheille oli yhteistä se, että he olivat kokeneet vähän tai ei ollenkaan vertaistukea silloin, kun sitä olisi eniten tarvinnut ja kaivannut. Avioeroprosessin aikana tai nykyisessä elämäntilanteessaan olevat vanhemmat kokivat yksinäisyyttä ja yksi vanhempi koki myös toivottomuutta tulevaisuuden

suhteen. Eniten kaivattiin tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Kaikki vanhemmat kokivat, että olisi mukava, jos täällä leirillä syntyisi nyt sellaisia suhteita, että voisi jakaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan toisen kanssa.

Ensimmäisessä haastattelussa tulleiden johtopäätösten perusteella voisi sanoa, että vertaistukea kaivataan ja odotetaan leirin vaikuttavan sen määrään ja jatkuvuuteen. Eniten tukea kaivataan vanhemmuuteen ja arjen tilanteisiin sekä myös parisuhde ja perhe koetaan tärkeänä ja niihin asioihin halutaan panostaa, niin yksinhuoltaja- kuin ydin- ja uusperheissäkin.

9.2 Toisen haastattelun johtopäätökset

Toisen haastattelun alussa kysyimme vielä tarkennusta siihen, mikä oli se asia, mikä sai lopulta tekemään päätöksen lähteä perheleirille. Tämä pyyntö tuli työelämän puolelta, koska perheitä oli todella haastavaa saada lähtemään leirille, vaikka kutsuja oli lähetetty useille perheille ja vain pieni joukko ilmoittautui ja tuli mukaan.

Kaikille osallistuneille perheille oli tullut ajatus siitä, että nyt koko perhe voisi olla yhdessä edes vähän aikaa ja voisi olla vaan tekemättä yhtään mitään ja nauttia tarjoiluista ja leiriohjelmasta. Mutta myös se, että todellakin haluttiin löytää vertaistukea ja ystäviä sekä myös siksi, että kun järjestetään tällaista ainutkertaista, niin sitten myös täytyy lähteä mukaan ja osallistua.

Yllättävää oli se, että vaikka kaikki leirille osallistuneet kaipasivat vertaistukea ja ystäviä, niin leirin jälkeen kokoontuneisiin vertaistukiryhmiin ei ollut osallistunut kuin neljä vanhempaa eli puolet leirille osallistuneista vanhemmista. Haastattelussa kysyimme syitä siihen, miksi ei ollut osallistunut, niin ne liittyivät arjen tilanteisiin, mutta korostettiin, että jatkossa on tarkoitus osallistua ja kiinnostusta toimintaan löytyy. Vanhempien kanssa tehdyistä haastatteluista tuli esille, että leirillä haluttiin olla perheenä yhdessä ja löytää ystäviä ja vertaistukea. Vastaavasti kuitenkin leirin jälkeisissä tapaamisissa ei perheitä ollut, koska ei ollut aikaa osallistua. Sama tulos käy ilmi Väestöliiton tutkimuksesta lapsiperheiden ajankäytöstä 2012, tämän mukaan perheelle ja lapsille halutaan antaa mahdollisimman paljon aikaa ansiotyön ohella ja sitä aikaa nipistetään myös ystävien tapaamisista ja muustakin sosiaalisesta elämästä. Tässä

tutkimuksessa haastateltavat vanhemmat yhdistivät ystävien tapaamisen omaan aikaansa. Haastateltavat pohtivatkin omaa perhekeskeisyyttään ja sitä, miten vähän he ehtivät tai edes haluavat tavata muita. Vaikka kehitys menee eteenpäin, niin kuitenkin kehityksen suurin varjopuoli näyttäisi olevan hyvin pienten ja sulkeutuneiden perheiden Suomi. Tuloksista käy ilmi, että työn ja perheen ohella aikaa ei jää muille asioille ja eikä varsinkaan muille ihmisille. (Miettinen & Rotkirch 2012, 125.) Tämä on suuri haaste tulevaisuudessa myös VeTuRi-leirin järjestäjille.

Ne vanhemmat, jotka olivat osallistuneet vertaistukiryhmän toimintaan, kokivat, että se oli antoisaa. Kaksi heistä toimii tällä hetkellä myös ryhmän aktiivisena toimijana. Vertaistukiryhmän toiminta oli lähentänyt puolisoita ja tuonut koko perheelle kaivattua vaihtelua ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Ryhmiin osallistuneille vanhemmille oli myös yhteistä se, että todellakin haluttiin löytää vertaistukea ja se koettiin tärkeänä omalle ja perheen elämälle. Vanhemmat kokivat myös, että oli todella harmillista, kun leirin jälkeen ei ole osallistujia, vaikka perheleiri onnistui yli odotusten.

Haastattelussa vanhemmat kokivat, että perheitä olisi saanut olla enemmän leirillä, niin ehkä sitten myös tapaamisissa leirin jälkeenkin olisi osallistujia. Tiedon kulku koettiin huonoksi ja tulevaisuudessa täytyisikin mielestämme miettiä, mikä on se toimijataho, joka kutsuu leirille osallistuvat perheet ja kuka myös huolehtii jatkossa vertaistukiryhmien aloitustapaamisesta, jotta ryhmien toiminta pääsee alkuun. Kuten haastatteluissa tuli ilmi, niin monet vanhemmat kokivat merkittävästi turhauttavana tulla ryhmään, koska sinne ei tule osallistujia.

Vanhemmat toivoivat, että leirillä ei tarvitsisi olla paljon ohjelmaa, vaan oleminen ja keskustelu muiden osallistujien kanssa oli tärkeämpää. Puhuminen ja keskustelu toisten samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa koettiin rentouttavaksi ja voimia antavaksi. Lastenhoito jonkin aikaa leirillä aikana olisi tärkeää, koska silloin vanhemmat voisi syventyä omiin keskusteluihin ja heille mielenkiintoisiin asioihin. Joten vertaistuen löytyminen koetaan tärkeäksi jatkossakin.

Varsinkin vauvahierontaa ja leikkejä sekä loruja toivottiin myös jatkossa. Ne rikastuttavat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta myös kotona leirin jälkeenkin. Ver-

taistukitapaamisiin toivottiin tietoa vanhemmuudesta varsinkin haastavista tilanteista ja myös parisuhteen huomioimisesta perheen hyvinvointiin.

Vanhempien kokemusten perusteella voisi sanoa, että perheleiri on onnistunut molemmissa ryhmissä, mutta leirin jälkeen vertaistukiryhmien toiminnan aloittaminen ja jatkaminen on haastavaa eri toimijoille. Vertaistukiryhmien toiminta olisi heti saatava alkuun, jolloin se tukisi ja vahvistaisi jo perheleirillä syntyneitä vertaissuhteita vanhempien ja perheiden välillä, mutta myös lisäisi vertaistuen määrää.

Tulisi myös miettiä millä tavalla ja kuka tulevaisuudessa kutsuu ja valikoi perheet leirille, koska haastattelemamme vanhemmat pelkäsivät leimautumista. Vanhemmat kokivat, että olisi jatkoa leirille, joten pidämme tärkeänä, että perheleirimalli kehittyy tulevaisuudessa ja se voisi olla osana kuntien perheiden parissa tehtävää työtä.

Tutkimusta tehdessä selvisi myös, että moniammatillisella yhteistyön sujuvuudella on suuri merkitys siihen, kuinka toiminta tulee onnistumaan senkin jälkeen, kun sen on tarkoitus jatkua ikään kuin omillaan ilman suuria työpanoksia. Eri toimijoita tarvitaan myös matalan kynnyksen palveluiden suunnittelussa ja alkuun laittamisessa. Tämän jälkeen asiakasta itseään voidaan osallistaa hänen niin halutessaan ottamaan vastuuta toiminnan jatkuvuudesta yhä enemmän.

Selkeä työnjako, tiivis yhteydenpito, vastuun ottaminen omasta toiminnasta sekä kiinnostus ja halu tehdä sitä mihin on ryhtynyt, vaikuttaa yhteistyön laatuun ja jatkuvuuteen. Toiminta voi käynnistyä erittäin vilkkaana, mutta jos jatkoa ei suunnitella hyvin ja toimijat eivät jaa vastuuta tarpeeksi jo alussa, toiminta tyrehtyy ennekuin se kerkeää kunnolla alkaakaan. Tämä oli nähtävissä erityisesti juuri Sievin perheleirin osalta, jolloin vastuu jäi liikaa yhdelle toimijalle ja ajan puutteen vuoksi tapaamisten ajankohdat pitkittyivät tai siirtyivät, jolloin osallistujat ikään kuin jäivät tavoittamatta.

9.3 SWOT-analyysi johtopäätöksiä kokoavana elementtinä

Albert Humphrey on kehittänyt nelikenttämenetelmän, jota kutsutaan SWOT-analyysiksi. Lyhenne **SWOT** tulee sanoista **S**trengths (vahvuudet), **W**eaknesses (heikkoudet), **O**pportunities (mahdollisuudet), **T**hreats (uhat). Nelikentässä on kaksi ulottuvuutta, joka näkyy kaaviossa niin, että vasempaan osioon kuvataan positiiviset, oikeaan negatiiviset asiat ja yläpuoliskoon esimerkiksi projektin sisäiset ja alapuoliskoon ulkoi-

set asiat. Tämän jälkeen nelikenttää tutkittaessa voidaan päätellä, kuinka vahvuuksia voidaan hyödyntää, kuinka heikkoudet käännetään vahvuuksiksi. Nelikentästä voidaan myös päätellä se, miten mahdollisuudet käytetään hyödyksi tulevaisuudessa sekä miten uhat vältetään. Analyysia käytetään strategian luomisessa sekä oppimisen tai ongelmien havainnoimisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä, jonka seurauksena kehittyy strategia siitä, mitä asioille tullaan tekemään. SWOT- malli toimii näin ollen työkaluna ideoinnissa ja jatkokehittämissä (Lindroos & Lohivesi 2004.)

Tutkimuksessamme käsiteltävä VeTuRi- perheleiri sekä vertaistukitoiminta ovat projekteja, joita voidaan johtopäätöksistä esiin nousseilla asioilla, SWOT-analyysia työkaluna käyttäen havainnoida, arvioida ja kehittää. Nelikentästä voidaan havainnoida VeTuRi-perheleirien ja vertaistukitoiminnan vahvuudet ja niiden hyödyntäminen jatkossa sekä heikkoudet, jotka voidaan muuttaa vahvuuksiksi, etsimällä ratkaisuja ja eri toimintamalleja heikkouksiin liittyen. Nämä ovat perheleirien sisäistä ympäristöä. Ulkoiseen ympäristöön kuuluvat ulkoa tulevat mahdollisuudet ja uhat perheleiriin liittyen. Samalla tavoin myös näitä tutkimalla mahdollisuudet voidaan hyödyntää tulevaisuudessa vastaavanlaista toimintaa suunnitellessa ja järjestettäessä. Uhkatekijöitä tutkailtaessa voidaan löytää keinoja, miten näitä tekijöitä voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla välttää tällaista toimintaa järjestettäessä.

Alla olevassa SWOT- kaaviossa esittelemme perheleirin sekä vertaistoiminnan vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuudet ja uhat tutkimuksen tuloksia sekä johtopäätöksiä kokoavana elementtinä.

+

-

Vahvuudet	Heikkoudet
<p style="text-align: center;">Sisäinen</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiri mahdollistaa perheelle yhteistä aikaa - arjen askareista ja ympäristöstä irtaannutaan - vertaisuuden kokemukset lisääntyvät - uusien ihmissuhteiden syntyminen - kun lapsille on omaa ohjelmaa, aikuisilla mahdollisuus keskusteluun ja omaan aikaan - perheillä mahdollisuus saada ja jakaa keskenään tietoa heitä askarruttavissa asioissa - yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuu - parisuhde vahvistuu 	<p style="text-align: center;">ympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiivis leiriohjelma lyhyen ajan puitteissa - perheiden osallistumisen aktiivisuus heikkoa - perheiden tavoittamattomuus - vanhemmat kokivat, että leiriohjelmasta puuttui tiedon ja tuen mahdollisuus vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, tukea ja tietoa kaivattiin myös perheissä tapahtuviin haastaviin tilanteisiin sekä parisuhteeseen liittyvissä asioissa - eräänlainen särkymävara osallistujiin nähden puuttuu - vähäinen osallistujamäärää vaikuttaa myös muiden motivaatioon osallistua
Mahdollisuudet	Uhat
<p style="text-align: center;">Ulkoinen</p> <ul style="list-style-type: none"> - malli, joka toimii ennaltaehkäisevänä työmuotona perheiden hyväksi - osana kuntien perhetyötä - sosiaalinen media, jonka kautta perustetaan vertaisryhmiä tai jopa kutsuttaisiin ryhmiä koolle - perheleiri toimii matalan kynnyksen palveluna, johon on helppo tulla - perheiden osallisuuden lisääminen - perheiden sosiaalisen tuen mahdollisuus kasvaa - tiedotusvälineet nostaisivat tunnettavuutta vertaistoimintaa ajatellen - tiedon ja tuen antaminen perheitä askarruttavissa asioissa 	<p style="text-align: center;">ympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> - perheiden arjen haastavuus vie voimavaroja, jolloin se vaikuttaa osallistumiseen - leimautumisen pelko - toimijoiden yhteisen tekemisen puute - ajan puute niin perheiden kuin toimijoiden osalta - sosiaalinen media vie aikaa ja läsnäoloa fyysisesti - vastuu toiminnan jatkuvuudesta ontuu, jos toiminta on yhden toimijan varassa - toiminnan aloittamisen pitkittyminen - tiedon kulku toiminnasta puutteellista, ei tavoita kohderyhmää

10. POHDINTA

10.1. Tutkimustulosten pohdintaa

Aloittaessamme tutkimuksen tekemistä koimme jännittäviä hetkiä siitä, nouseeko perheleiri pystyyn tarpeellisen osallistujamäärän myötä. Juuri siitä olikin opinnäytetyömme aloittaminen kiinni, joten jännitimme sitä, voisimmeko aloittaa meitä niin kovasti kiinnostavan tutkimuksen tekemisen, jos meillä ei ole edes tarvittavaa aineistoa tutkimuksen tekemiseen. Leirille osallistujia kuitenkin löytyi ja niin pääsimme näkemään alusta saakka, miten tällaista toimintaa lähdetään rakentamaan.

Toisen jännittävän hetken koimme silloin, kun näytti siltä, että Sievin vertaistukitapaamiset loppuvat jo ennen kuin ne olivat kunnolla päässeet alkamaankaan. Äärimmäisen tärkeää olisikin, että varmistettaisiin se, että toiminnan vetäminen jaettaisiin. Yhden toimijan varaan jättäminen lisää mahdollisuutta siihen, että ajan puutteen vuoksi toiminta ei pääse alkamaan tehokkaasti voidakseen jatkua sitten ilman kyseistä toimijaa. Jatkuvat muutokset aikatauluissa turhauttavat osallistujia ja latistavat osallistumista. Tehokas, säännöllinen ja toimiva pohjatyö varmistavat osallistumisen jatkossa.

Tiedottaminen myös muille kuin perheleirille osallistuville on tärkeää. Sen avulla saataisiin uusia osallistujia ja näin ollen jo mukana olleet motivoituisivat paremmin osallistumaan jatkossa. Tämä tulikin esille toisessa haastattelussa. Kun paikalla ovat vain ne yhdet ja samat, kiinnostus lakkaa, koska vertaisia haluttaisiin saada enemmän. Jonkinlainen ”särkymävara” olisi hyvä huomioida jatkossa erityisesti perheleirejä ajatellen. Olisi hyvä, jos tilalle voisi tulla jokin toinen vanhempi toisen estyessä. Tällöin taattaisiin se, että osallistujia olisi täysi määrä jonkun jäädessä pois. Perheleirien haasteena on ollut osallistujien määrän rajaaminen, koska niin tilat kuin resurssit järjestämistä ajatellen ovat rajalliset. Tämä vaikuttaa valitettavasti myös siihen, että vertaistukitoimintana jatkettaessa osallistujien määrä on valmiiksi pieni. Jos perheleireille osallistujia olisi mahdollisuus ottaa mukaan enemmän, se voisi vaikuttaa myös vertaistukitoiminnan osallistujien määrään.

Ongelmana vertaistoiminnassa oli perheiden tavoittamattomuus. Tärkeää olisi löytää kanavia informaation levittämistä ajatellen. Kanavina voisi toimia sosiaalinen media, lehdet, kuntatiedotteet ja ilmoitustaulut. Sosiaalinen media voisi olla hyvä ryhmien perustamisessa ja koolle kutsumisen kanavana ja sen avulla voisi löytää täsmällisesti vertaisensa. Lehtiin voisi laittaa ilmoituksia ja tehdä vertaistuesta jutun, joka kertoisi toiminnasta ja samalla kannustaisi osallistumaan toimintaan. Sievissä toista haastattelua tehdessämme koettiin ongelmana tavoittamattomuus. Vaikka ilmoituksia vertaistoiminnasta oli laitettu ilmoitustauluille, se ei ollut lisännyt osallistujien määrää vertaistoiminnassa. Niinpä pohdimme yhdessä haastateltavan kanssa keinoja vanhempien tavoittamiseen. Nämä aikaisemmin mainitsemamme vaihtoehdot saivat miettimään sitä, voisiko vielä löytyä ehkä jokin keino, joka voisi olla tehokkaampi. Mielestämme neuvola voisi edelleen toimia tehokkaana viestin perille viejänä. Juuri neuvolan kautta perheleirille kutsutut perheet tavoitettiin ja sen kautta voisi myös vertaistoimintaan tavoittaa enemmän osallistujia.

Perheleirjä ja vertaistoimintaa voidaan pitää mallina, joka toimii ennaltaehkäisevänä työmuotona perhetyössä. Tämä työmuoto tukee perheitä osallisuuden ja sosiaalisen tuen mahdollisuus lisääntyä. Malli on matalan kynnyksen palvelua, joka on tarjolla perheitä varten ilman heiltä vaadittavaa suurta ponnistelua. Malli on hyvä tapa juurruttaa ennaltaehkäisevätyö perheiden keskuuteen ja sen levittäminen aina laajemmalle alueelle osaksi kuntien järjestämää perhetyötä mahdollistaa ennaltaehkäiseväntyön tehokkuutta. Tällainen toiminta asettaa kuitenkin haasteita eri toimijoiden kesken. Ennaltaehkäiseväntyön alkuun laittaminen vaatii aina moniammatillista suunnittelua ja toteutusta, jonka jälkeen voidaan osallistaa asiakasta itseään. Moniammatillinen yhteistyö sujui joustavasti perheleirien suunnittelun ja toteuttamisen osalta. Sievin vertaistukitoiminnan osalta moniammatillista työtä olisi kaivattu, jotta vertaistukitoiminta olisi saatu juurrutettua säännölliseksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi. Oulaisten osalta vertaistukitoiminnassa ei tällaista ongelmaa ollut, koska seurakunnalla oli vertaistukitoimintaa varten erityinen työntekijä, joka paneutuu vertaistukitoiminnan vetämiseen. Tällöin ei tule ongelmaa siitä, onko toiminnan vetäjällä aikaa. Tällöin myöskään jatkuvat muutokset vertaistukitoiminnan aikatauluihin eivät vaikuta osallistujien motivaatioon merkittävästi.

Vaikka kolmas sektori on yhä enemmän toimijana palvelujärjestelmässä, voidaankin miettiä sitä, voiko kolmas sektori kuitenkaan olla tällaisessa toiminnassa vetäjänä. Joskus voi esiintyä asioita, jotka ovat hyvin arkaluontoisia ja henkilökohtaisia ja joihin tiettyjen ammattilaisten pitäisi puuttua. Tällöin tuleekin miettiä, voidaanko kolmatta sektoria velvoittaa sellaiseen toimintaan, joka kuuluisi kunnallisen palvelujärjestelmän järjestettäväksi. Toisaalta kolmannen sektorin järjestämässä toiminnassa voidaan kokea helppoutta keskusteluun ja voidaan ajatella, että keskustellessa ei tule merkintöjä virallisiin papereihin, vaan voidaan olla mukana vapaasti omien vaikeidenkin asioiden kanssa. Kuitenkin tämänkin toiminnan osaa varjostaa leimautumisen pelko, joka saa ihmiset varautuneeksi ja osallistumatta toimintaan, vaikka mielenkiintoa siihen olisi. Voisi ajatella, että puhuttaessa matalan kynnyksen palvelusta, se ei antaisi ajatusta leimautumisesta. Valitettavaa on, että joka tapauksessa näin kuitenkin on. Arkaluontoisten asioiden vuoksi, olisi mietittävä tarkkaan, kuka voi tällaisissa tilanteissa kutsua perheet koolle, kuka tietää perheen tilanteen parhaiten ja miten toimitaan tilanteessa mahdollisimman hienovaraisesti yksityisyyttä kunnioittaen.

Nykyisin puhutaan perheiden yhteisen ajan puutteesta ja erityisesti arjen kiireellisyydestä. Arjen joustava sujuminen vaatii perheen, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamiseksi monesti suuria ponnisteluja. Työ on usein vaativaa ja kuluttavaa, jolloin se heijastuu perheen arkeen ja erityisesti yhteiseen aikaan. Erityisen haasteellista arki on yksinhuoltajille, sillä heidän on selvittävä arjesta suurimmaksi osaksi yksinään, koska toinen vanhemmista ei ole pääsääntöisesti läsnä arjen toiminnassa. Jopa perheleirille osallistuminen voi aiheuttaa hyvin monenlaisia järjesteltäviä asioita, vaikka leirille tullaan mukaan valmiiksi järjestettyyn toimintaan. Perheleirien vahvuutena voidaan nähdä kuitenkin perheiden yhteisen ajan mahdollistaminen arjen ympäristöstä erillään, jolloin ei tarvitse huolehtia arjen askareista.

Haasteita arjen ajankäyttöä ajatellen löytyy myös internetistä ja etenkin sosiaalisesta mediasta. Viekö juuri sosiaalinen media meiltä aikaa, jonka voisimme käyttää fyysiseen läsnäoloon ja yhdessä tekemiseen? Katoammeko näytön taakse tapaamatta toisiamme kasvokkain? Jokainen joka on sosiaalisessa mediassa osallisena, voi todeta, kuinka paljon se vie aikaa muulta läsnäololta. Toisaalta juuri sosiaalinen media on vertaistukea ajatellen myös kanava, jonka kautta voidaan saada tukea sekä jakaa kokemuksia keskenään. Samalla sosiaalinen media voi auttaa vertaisia löytämään toisensa auttaen

perustamaan ryhmiä ja kutsumaan niitä koolle. Tällöin sosiaalista mediaa voitaisiin hyödyntää vertaisuuteen liittyen.

Perheleirien sekä vertaistukitoiminnan vahvuutena voidaan pitää uusien ihmissuhteiden syntymistä, joka on tulosta vertaisuudesta. Ihmissuhteita voi olla helpompi luoda vertaisten kanssa kuin muutoin olisi. Se, että toisilla on samankaltaisia kokemuksia tai vaikka eriäviäkin kokemuksia, antaa mahdollisuuden tutustua toiseen ihmiseen sekä ymmärtää häntä paremmin. Arjen kiireet voivat pahimmillaan supistaa ihmissuhteiden verkkoa. Perheleirejä ja vertaistukitoimintaa voidaan ajatella uusien ihmissuhteiden mahdollistajana. Sievin perheleirillä lapsille oli järjestetty omaa toimintaa, jolloin vanhemmilla oli aikaa omaan ohjelmaan ja keskustelemiseen. Yleisesti toiveena oli etenkin Oulaisten perheleirille osallistuneilta, että lapsille järjestettäisiin enemmän ohjelmaa, jolloin vanhemmilla olisi mahdollisuus keskusteluun muiden kanssa. On kuitenkin huomioitava, että Oulaisten perheleirillä oli mukana vauvaperheitä, jolloin ohjelman järjestäminen vaatii ihan erityistä suunnittelua, koska joukossa oli myös hiukan isompia lapsia. Jatkossa olisi hyvä huomioida vertaistukitoimintaa järjestettäessä, että niin lasten kuin vanhempien toimintaan osallistuminen yhdessä, vaatii lasten toiminnan osalta erityistä huomiota, jotta vanhemmat hyötyisivät vertaistukitoiminnasta mahdollisimman paljon. Leiriohjelmaan oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä, mutta liian tiivis ohjelma loi kiireen ja katkonaisuuden tuntua yhteiseen aikaan. Jatkossa myös tämä olisi hyvä huomioida vastaavanlaista toimintaa järjestettäessä.

Perheleireille toivottiin tukea ja tietoa vanhemmuuteen ja haastaviin tilanteisiin liittyen. Olisi tärkeää, että jatkossa vertaistukitapaamisissa huomioitaisiin vanhempien tiedon tarve keskustelemalla vanhempien mieltä askarruttavista kysymyksistä. Tämän jälkeen voisi mahdollisuuksien mukaan järjestää vertaistukitoimintaan asiantuntijan kertomaan asioista ja vastaamaan vanhempien kysymyksiin.

Perheleirit koettiin Oulaisissa parisuhdetta vahvistaviksi. Tämä on merkki siitä, että kun osallistutaan yhdessä toimintaan ja nähdään muidenkin osallistuvan, se luo lisääntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta pariin kesken ja muiden kanssa. On helppo ymmärtää ja hyväksyä oma elämäntilanne, kun huomaa, että muillakin on samankaltaisia kokemuksia.

Tutkimuksellamme on vaikuttavuutta lasten ja perheiden hyvinvointiin. Erityisesti työelämän puolella perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa ollaan oltu kiinnostuneita perheleiri- sekä vertaistukitoiminnasta. Malli onkin jo koettu hyväksi ja sen juurruttaminen on lähtenyt käyntiin eripuolilla. Esitellessämme opinnäytetyötämme kahdessa eri varhaiskasvatusseminaarissa Ylivieskassa perhetyön ammattilaiset ovat voineet tutustua malliin. Näin ollen he ovat voineet lähteä juurruttamaan mallia myös omille toiminta-alueilleen. Juurruttamista onkin jo ollut nähtävissä. Toiminta on lähtenyt liikkeelle Oulaisissa, jossa toinen perheleiri on syksyllä 2013. Huomioitavaa on myös se, että Oulaisten seurakunta on jo budjetoinut rahaa vuoden 2014 perheleirille. Ylivieskaan järjestetään perheleiri muualta muuttaneille perheille 8.-9.11.2013. Sen suunnittelussa on otettu huomioon opinnäytetyöstämme saadut tutkimustulokset, jolloin perheleiritoimintaa voidaan parantaa leiriä järjestettäessä. Mallia voidaan tarvittaessa muokata niin, että perheleirille osallistuva kohderyhmä muuttuu tarpeen niin vaatiessa. Tämä on ollut jo nähtävissä esimerkiksi niin, että Ylivieskassa perheet ovat muualta muuttaneita kun taas Sievissä kohderyhmänä olivat yksinhuoltajaperheet ja Oulaisissa uus- ja ydinperheet.

Nykyisin kuntien talous on kireällä ja kunnat irtisanovat henkilöstöä. Tämä ei voi olla vaikuttamatta myös perheiden palveluihin. Tällainen matalan kynnyksen toiminta ei vaadi taloudellisesti suuria ponnistuksia, koska toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja kustannusvapaaseen toimintaan erilaisten järjestöjen ja kunnallisten palvelujen toimesta. Taloudellisesti voidaan pyytää tukemaan myös eri liikkeitä, jolloin kustannuksia materiaaleista ja ruokatarpeista ei tule. Samalla voidaan tuoda esille näiden tukijoiden osuus taloudellisesti perheleiritoiminnassa erityisellä maininnalla.

Tätä työtä tehdessämme meille tuli erityisesti sellainen vaikutelma molemmista perheleireistä, että nimensä mukaan ne järjestettiin perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. Leireillä oli huomioitu sekä lapset että vanhemmat. Molemmille oli sekä yhteistä että erillistä ohjelmaa. Myös itsellämme oli ilo olla mukana kehittämässä VeTuRi-mallia ja huomata leirin jälkeisellä vertaistukitapaamisella, miten leiritunnelma oli jäänyt elämään perheiden muistoissa ja varsinkin lapsilla oli toive uudesta leiristä. Kokemukset siitä, että perheille itselleen oli erityisesti järjestetty tällaista toimintaa, antoi tunteen siitä, että tällainen on ainutlaatuista.

10.2 Tutkimusprosessin arviointia

Tutkimuksen tekeminen on ollut haasteellista, mutta erityisen mielenkiintoista ja antoisaa. Haastetta on tuonut se, että me molemmat asumme eri paikkakunnilla. Kuitenkin yhteistyön sujuvuus, työn jakaminen teoriaosuuden kirjoittamisessa sekä vastuu omasta tekemisestä ovat vastanneet meitä kohdanneeseen haasteeseen.

Haasteita toi myös Sievin perheleirille osallistuvien vanhempien toisen haastattelun tekeminen perheiden tavoittamattomuuden vuoksi. Osallistuminen vertaistoimintaan leirin jälkeen oli vähäistä ja haastattelua oli vaikea järjestää vertaistoiminnan yhteyteen. Näin ollen päädyimme puhelinhaastatteluun, jolloin perheet tavoitettiin paremmin. Haastattelu sujui erityisen hyvin näin toimiessamme, jolloin totesimme, että ratkaisu oli oikea.

Aineiston litterointivaiheessa huomasimme haasteeksi sen, että lasten äänet hankaloittivat välillä vanhempien vastausten kuulemista etenkin Oulaisten haastattelun osalta, mutta tämä ei kuitenkaan estänyt luotettavaa litterointia. Olisi kuitenkin ollut hyvä huomioida ennen haastattelua se, että lapset olisi voitu haastattelun ajaksi jättää hetkeksi leirillä avustavien opiskelijoiden hoitoon.

Opinnäytetyömme aikataulun kanssa meillä ei ollut ongelmia, vaan kaikki sujui hyvin. Tähän suurena tukena oli Lapsen hyvä arki 2-hankkeen aikataulu siitä, mihin mennessä työmme pitäisi olla valmis. Emme kuitenkaan usko, että työ olisi pitkittynyt, vaikka aikataulua valmistumisen osalta ei olisi tullut muualta, koska me molemmat olemme erityisen aikaansaavia ja pyrimme pitämään myös omista aikatauluista kiinni. Tasapainoa työskentelyymme toi myös erilaiset luonteenpiirteemme, joskin jossain määrin myös samanlaiset luonteenpiirteemme. Siinä, missä toinen hätäili asioiden sujumisesta, toinen vastaavasti tasapainotti niitä. Jatkuva yhdessä reflektointi ja arviointi antoivat itsellemme varmuutta ja uusia ajatuksia siitä, mitä voisimme vielä tehdä, mitä pitäisi tehdä toisin ja missä olemme onnistuneet. Samoin myös oman asiantuntijuuden tunne asian tiimoilta vahvistui ja matkan varrella saimme myös oppimisen kokemuksia.

Ohjaajamme lehtori Kirsi Herranen-Someron ja MLL:n vapaaehtoistoiminnanohjaaja Pirkko Säilyn antaman palautteen kautta täydensimme ja korjasimme työtämme. Pääsimme myös esittelemään työtämme seminaareihin Lapsen hyvä arki 2- hankkeen kehittä-

tämiskoordinaattori Kirsi Anttilan ohjauksella. Seminaarit liittyivät Lapsen hyvä arki 2-hankkeeseen. Näin opinnäytetyömme sekä VeTuRi-malli saivat tunnettavuutta. Erityisen huomion saavat myös kaikki ihanat perheet, jotka osallistuivat VeTuRi-perheleirille ja suostuivat haastateltaviksemme. Ilman heitä opinnäytetyömme ei olisi ollut mahdollinen.

10.3 Jatkotutkimusideat

Tätä työtä tehdessämme mietimme koko ajan tämän mallin kehittämistä edelleenkin, niin, että se mahdollisimman hyvin vastaisi perheiden haasteisiin sekä toimisi myös ennaltaehkäisevänä työmuotona kunnissa. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista selvittää, millaisia vaikutuksia perheleirin jälkeisillä vertaistukitapaamisilla on ollut perheleirillä mukana olleiden perheiden hyvinvoinnille sekä myös sitä, että mitä vanhemmat toivovat vertaistukitapaamisilta. Näin myös perheleirin jälkeisiä vertaistukitapaamisia voitaisiin kehittää ja siten tukea perheiden hyvinvointia arjessa eri elämäntilanteissa. Vertaistukitapaamisten vaikutusten tutkiminen olisi tärkeää ja eri näkökulmaa tuovaa vertaisuuteen liittyen juuri sen vuoksi, että tähän mennessä tehdyt tutkimukset ovat keskittyneet ennen kaikkea perheleirien tutkimiseen toimijoiden, lasten ja vanhempien näkökulmasta.

LÄHTEET

- Arponen, A., Kihlman, E. & Välimäki, S. 2004. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. Teoksessa M. Anttila, & S. Rousu (toim.) Haravalla kootut, moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus, 25, 38–40. Suomen kuntaliitto. Lastensuojelun keskusliitto. Savonian kirjapaino Oy, Kerava.
- Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/perheet/uusperheet_suomessa/. Luettu: 5.5.2013.
- Castrén, A-M. 2008. Päätyykö sukulaisuus? Verkostonäkökulma perhe- ja sukulaisuussuhteisiin eron jälkeen. Teoksessa E. Sevón & M. Notko toim. Perhesuhteet puntarissa, 233- 249. Tammer – paino, Tampere.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6.painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Forsberg, H. & Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Yliopistopaino, Helsinki.
- Forsström, S., Franski, R. & Tamminen, S. 2007. Surunauhalla sidotut. Läheisen itsemurha ja vertaistuki. WSOY.
- Forssén, K.2006. Lapsiperheiden hyvinvoinnin muutossuunnat 2000-luvun Suomessa. Teoksessa L. Hokkanen & M. Sauvola (toim.), Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä, 101. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 22/2006. Oulun kaupungin painatuskeskus.
- Haataja, A. 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), Yksinhuoltajuus Suomessa, 46. Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.
- Harjula, T. 2011. Toimijoiden kokemuksia varhaisen tuen perheleiritoiminnasta. Www-dokumentti.Saatavissa:http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/pakaste2/lapsen-hyvaarki/Harjula_Tiina%20-%20opinnaytetyo.pdf. _Luettu: 5.6.2013.
- Helminen, J. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveystyö monimuotoisissa perhesuhteissa. WS Bookwell Oy, Juva.
- Hirsjärvi S., Hurme H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

- Härkönen, H. & Puroila, I. 2013. Lasten kokemuksia syrjäytymistä ehkäisevästä perheleiritoiminnasta Selänteen alueella. Www-dokumentti. Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54352/Harkonen_Puroila_2013.pdf?sequence=1. Luettu: 5.6.2013
- Hokkanen, T. 2002. ”Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää.” Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.), Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe – elämä ja sen tukeminen, 119- 132. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä, moniammatillinen yhteistyö. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.
- Jokinen, K. 2013. Perhesuhteet ja lapsen hyvinvointi. Lapsen hyvä arki 2-hankkeen päätösseminaari 7.9.2013. Luentomuistiinpanot. Ylivieskatalo Akustiikka.
- Järvinen R., Lankinen A., Taajamo T., Veistilä M. & Virolainen A. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2012. Bookwell Oy, Porvoo.
- Karila, K. & Nummenmaa, R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2012. Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. Juvenes Print-Suomen yliopistopaino Oy, Tampere.
- Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuteen ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tammi, Helsinki.
- Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Lammi- Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveystien- ja hyvinvoinninlaitos 2009. Helsinki.
- Lindroos, J-E. & Lohivesi, K. 2004. Swot-analyysi. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomisanakirja.fi/swot-analyysi>. Luettu: 27.6.2013.
- Linnankoski, J. & Valtonen, M. 2008. Erosta elossa: ero-opas miehille. Miessakit Ry:n julkaisu, Helsinki.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestöliitto ry. Vammalan kirjapaino Oy.
- Murtorinne-Lahtinen, M. 2013. Hyvä paha äitipuoli: uusperheen arjessa. Kirjapaja, Helsinki.
- Mykkänen-Hänninen, R. & Kääriäinen, A. 2009. Vertaisuus ja vertaistuki eroauttamisessa. Hakapaino Oy, Helsinki.

Paasu, J. & Saaristo, L. 2007. Vertaisten joukossa. Ryhmätoiminta ja kuntoutuskurssit Suomen mielenterveysseurassa. Teoksessa S. Forsström, R. Franski (toim.) & S. Tamminen, Surunauhalla sidotut. Läheisen itsemurha ja vertaistuki. WSOY, Vantaa.

Pärnä K. 2007. Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet varhaisen tuen työssä. Teoksessa N. Remsu & M. Törrönen (toim.), Varhainen vastuunotto, 51. Painotalo Miktor, Helsinki.

Rantalaiho, M. 2009. Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), Yksinhuoltajuus Suomessa, 43. Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.

Rantalaiho, U-M. 2006. Kun ei tule kuulluksi – lapsiperheiden vanhempien kokemuksia arjesta ja avun tarpeista. Teoksessa L. Hokkanen & M. Sauvola (toim.), Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä, 51–58. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 22/2006. Oulun kaupungin painatuskeskus.

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet, 52. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Kurssikäsikirjasto. Tammi, Helsinki.

Rönkkö L. & Rytönen T. Monisäikeinen perhetyö. 2010. WSOYpro Oy. 1. painos.

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot - ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Kirjayhtymä, Helsinki.

Sosiaalikollega. 2013. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/pakaste2/lapsen-hyva-arki/tavoitteet> Luettu: 7.6.2013.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. PERHE-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma, 16. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3823.pdf&title=Perhe... Luettu 5.5.2013.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Vanhempien huoli jaksamisesta. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia/huoli_jaksamisesta. Luettu: 7.6.2013.

Tilastokeskus. 2013. Isojen lapsiperheiden määrä pysynyt vakaana. Www-dokumentti. Saatavissa:http://tilastokeskus.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tie_001_fi.html. Luettu: 7.6.2013.

Tilastokeskus. 2012. Lapsiperheiden kasvu hitaassa laskussa. Www-dokumentti. Saatavissa:http://tilastokeskus.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tie_001_fi.html. Luettu: 10.5.2013.

Tilastokeskus. 2013. Perhe. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Luettu: 5.5.2013.

Tirkkonen, A. 2000. Upilan perheleiri. Vertaisryhmä sosiaalisena tukena. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Jarvenpaa2000/TirkkonenAnnikki.pdf. Luettu: 4.6.2013.

Vilèn, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2005. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. 1.-2. painos. Werner Söderström osakeyhtiö, Helsinki.

Vilèn, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen R. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. 2010. Kustannus-osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja, Helsinki.

Vilkka H. 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Vuorinen, M. 2005. Matala kynnyks kohtamiseen - Mitä on matalan kynnyksen toiminta? Teoksessa R. Särkelä & P. Tiippana (toim.) HYVE – projektista pysyvään kehittämiskumppanuuteen, 101–103. Hyvinvoinnin tukiverkoston julkaisuja. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Gummerus kirjapaino, Säätjärvi.

Saatekirje

HEI!

Olemme sosiaalialan opiskelijoita Centria- ammattikorkeakoulusta, Ylivieskan yksiköstä ja teemme opinnäytetyön ”Lapsen hyvä arki- 2 hankkeeseen” liittyen. Tarkoituksemme on keskustella asiakkaan kokemuksista hänen saamastaan vertaistuesta.

Tulemme tekemään tähän tutkimukseen liittyen haastattelun perheille, jotka ovat tulossa VeTuRi- perheleirille Sievin seurakunnan leirikeskus Louetiin. Tulemme ottamaan Teihin yhteyttä noin kaksi viikkoa ennen leirin alkua, sopiaksemme kanssanne sopivan keskusteluajan.

Kiitos, että saamme pienen hetken ajastanne!

Ystävällisin terveisin,

sosionomi-opiskelijat Kirsi Myllymäki ja Aija Uusitalo

Saatekirje

HEI!

Olemme sosiaalialan opiskelijoita Centria- ammattikorkeakoulusta, Ylivieskan yksiköstä ja teemme opinnäytetyön ”Lapsen hyvä arki- 2 hankkeeseen” liittyen. Tarkoituksemme on keskustella asiakkaan kokemuksista hänen saamastaan vertaistuesta.

Tulemme tekemään tähän tutkimukseen liittyen lyhyen haastattelun Teille, kun tulette Oulaisten perheleirille 22.-23.3. 2013.

Kiitos, että saamme pienen hetken ajastanne!

Ystävällisin terveisin,

sosionomi-opiskelijat Kirsi Myllymäki ja Aija Uusitalo

Haastattelupyyntö

Opinnäytetyö: "VETURI- vertaistukea riittävästi? - asiakkaan kokemukset"

Tähän opinnäytetyöhömmme liittyvään keskusteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja halutessasi voit keskeyttää osallistumisesi milloin tahansa. Toivomme Sinun kuitenkin osallistuvan ja kokevan osallistumisesi mielekkääksi.

Ainoa sitoumus Sinun puoleltasi on suostumus keskusteluun, joka koskee saamaanne vertaistukea. Tämä keskustelu kestää korkeintaan tunnin. Kaikki haastattelussa käsiteltävät asiat ovat täysin luottamuksellisia. Vakuutamme, että kaikissa raporteissa ja muussa palautteessa mielipiteenne ja kommenttinne esitetään täysin nimettöminä ja vastaajaa ei voi tunnistaa.

Kiitos suostumuksestanne osallistua tutkimukseen!

Olen lukenut oheisen tekstin ja suostun keskusteluun.

Allekirjoitus

Haastattelukysymykset ennen VeTuRi- perheleiriä

1. Tiedätkö mitä on vertaistuki ja oletteko mahdollisesti saaneet sitä aikaisemmin teidän perheelle?
2. Onko jotain sellaisia asioita tai tilanteita, joihin kaipaatte apua ja tukea?
3. Millaisia ajatuksia/mielikuvia kutsun saaminen leirille teidän perheessänne herätti? Mitä odotatte/toivotte leiriltä?
4. Onko jotain, mitä vielä haluaisit kertoa tai sanoa?

Haastattelukysymykset VeTuRi-perheleirin jälkeen

1. Mikä sai perheenne lähtemään leirille?

2. Oletteko osallistunut leirin jälkeen vertaistukiryhmään?
 - a) Mikäli ette ole osallistunut niin, mikä siihen on vaikuttanut?
 - b) Mikäli olette osallistunut, millaisia kokemuksia teillä on?

3. Millaisia kehittämissideoita/toiveita teillä on vertaistukiryhmälle?